

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Hana Střítecká

**KULTURNÍ TRADICE REGIONU A JEJICH VYUŽITÍ
V PRIMÁRNÍ ŠKOLE**

Diplomová práce

Olomouc 2015

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených literárních a internetových zdrojů.

V Olomouci dne

.....

Vlastnoruční podpis

.....

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce, Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za odborné vedení, cenné náměty a připomínky, ochotu a čas, který mi věnovala při konzultacích. Dále chci poděkovat všem základním školám a žákům za pomoc při realizaci výzkumu. V neposlední řadě děkuji mojí rodině za podporu během celého studia a při tvorbě mé diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 REGION BRNĚNSKO.....	8
1.1 Zeměpisné vymezení	8
1.2 Historicko-národopisné vymezení	8
2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA NA BRNĚNSKU	10
2.1 Folklor	10
2.2 Dětský folklor	11
2.3 Dětské folklorní soubory	13
2.4 Činnost folklorního souboru	14
2.5 Brněnský Valášek	16
2.6 Jánošíček.....	17
2.7 Komíňáček	18
2.8 Pištlákův dětský soubor písní a tanců Brno	18
2.9 Křenováček.....	18
2.10 Relíček	19
2.11 Milešováček	20
2.12 Jamírek.....	20
3 KULTURNÍ TRADICE A ZVYKY	22
3.1 Hody – minulost, současnost	22
3.2 Lidové tance a písně	25

3.3 Královničky	26
3.3.1 Návod k obřadnímu tanci „Královničky“	26
3.4 Vynášení smrtky	29
3.5 Lidový kroj na Brněnsku	29
3.5.1 Ženský kroj	30
3.5.2 Mužský kroj	35
3.5.3 Dětský kroj	38
4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURNÍ TRADICE REGIONU	40
4.1 Vzdělávací obor český jazyk a literatura	40
4.2 Vzdělávací oblast člověk a jeho svět	41
4.3 Vzdělávací obor hudební výchova	42
4.4 Vzdělávací obor taneční a pohybová výchova	43
4.5 Vzdělávací obor tělesná výchova	44
4.6 Vzdělávací obor dramatická výchova.....	46
4.7 Vzdělávací obor člověk a svět práce.....	47
II EMPIRICKÁ ČÁST.....	48
5 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	48
5.1 Cíle šetření a stanovení předpokladů.....	48
6 METODIKA PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	49
6.1 Popis ankety.....	49
6.2 Charakteristika analýzy dat	50
6.3 Charakteristika výzkumné skupiny	50
6.4 Vyhodnocení a interpretace výsledků.....	50
7 SHRNUTÍ PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	67

ZÁVĚR	70
Seznam použitých zkratk	72
Seznam použitých výrazů	72
Seznam pramenů a literatury	74
Seznam příloh	79
ANOTACE	106

ÚVOD

K regionům s největší národopisnou aktivitou patřilo na Moravě kromě Valašska (Vsetína), Hornácka a některých obcí na Hané Brněnsko. O jeho nevšedním postavení mezi ostatními národopisnými oblastmi svědčí množství exponátů i tanečních a zvykoslovných výstupů na Národopisné výstavě v Praze 1895.¹

Každý člověk se někde narodí, prožívá tam svůj život, a i když ho třeba osud zavede úplně jinam, přesto se rád vrací do svého rodného kraje, ke kterému má blízký vztah. Mým rodným krajem je region v okolí města Brna.

Brno je největší město na Moravě a zároveň druhé největší město České republiky. Leží na soutoku řek Svatky a Svitavy. Každá oblast Brněnska má svou historii, své tradice, významné události a osobnosti. Žiji nedaleko Brna, v malebné vesnici Hrušky, kde jsem se narodila a prožila dětství. Jelikož mám k tomuto regionu blízký citový vztah, chtěla bych načerpat více poznatků z historie kulturních tradic a předávat znalosti dětem, proto jsem si zvolila téma „Kulturní tradice v regionu a jejich využití v primární škole (Brněnsko)“.

Když jsem začala navštěvovat základní školu, rodiče mě přihlásili do dětského folklorního souboru Křenováček, kterým jsem prošla od první do deváté třídy. Zde jsem se naučila kázni, skromnosti a zodpovědnosti. S nástupem na střední školu jsem se začala více zajímat o folklor a tradice s ním spojené. Jelikož se pravidelně zúčastňuji hodových slavností v mé rodné vesnici, poznala jsem a uvědomila si, že tradice mají v životě občanů velký význam a místní lidé pro ně žijí.

Základem pro „předávání“ lidových tradic přispívají hlavně rodiny, folklorní soubory a kroužky, ale důležitou roli hraje i škola. Nejen rodiče, ale i učitelé, by měli přispívat k tomu, aby již děti od útlého věku zvyky dodržovaly a byly hrdé na jejich dlouhou tradici. Aby byl folklor stále živý, je třeba tyto tradice nadále uchovávat, rozšiřovat a předávat z generace na generaci.

Dětský folklor se v našich zemích začal zaznamenávat od počátku 19. století v rámci sběru veškeré lidové slovesnosti, zejména písní. Na Moravě se touto problematikou zabýval především František Sušil z Rousínova, v jeho literatuře můžeme najít nejstarší zápisy her, říkadel a popěveků. Koncem 19. století vyšla sbírka Františka Bartoše *Naše děti*, která popisuje život dětí v rodině, mezi sebou a v obci. V průběhu dalšího století se touto tematikou v moravském prostředí zabývali rozliční badatelé, například Lucie Bakešová, Oldřich Sirovátka, Františka Svobodová

¹ Jelínková Z. *Aj v tom Tróbsku zvonijó*. 1994

Goldmannová, Ludmila Mátlová, Olga Hrabalová a zejména Zdenka Jelínková. „, *Již předchozí výzkumy a projekty, které se zabývaly otázkami dětí, dětského folkloru a dětských folklorních souborů ukázaly, jak výjimečné postavení mají dětské folklorní kolektivy v poznávání a rozvíjení jednotlivých projevů tradiční lidové kultury, v předávání folklorního dědictví dalším generacím a při udržování etnokulturního, regionálního a lokálního povědomí.*”²

Cílem diplomové práce je vytvořit ucelený pohled na region Brněnsko se zaměřením na kulturní tradice tohoto regionu, zároveň vytvoření podkladu pro práci souborů zájmové umělecké činnosti a pro učitele, kteří by se zaměřovali na místní tradice a znovu je oživovali.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou. První kapitola teoretické části obsahuje geografické a historicko-národopisné vymezení regionu. Další kapitola přináší bližší charakteristiku tradiční lidové kultury Brněnska – folkloru, dětských folklorních souborů a jejich činnosti. Následující kapitola je věnována kulturním tradicím a zvykům - lidovým písním a tancům, brněnskému kroji a hodovým slavnostím. V poslední kapitole teoretické části navrhujeme možnost zařazení tematiky kulturních tradic regionu do Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání.

Hlavním cílem empirické části je zjistit, zda žáci 5. tříd 1.stupně základních škol mají povědomí o folkloru, lidové kultuře a jestli mají zájem o dětské folklorní soubory. Dalším dílčím cílem jsou doporučení péče o lidovou kulturu, tradice a folklor, kterých můžeme při práci s dětmi na prvním stupni základní školy využít.

² Ondrušová, V.; Uhlíková, L. *Tradiční lidová kultura a výchova – Na pomoc dětským souborům a muzikám.* 2006, s. 5

I TEORETICKÁ ČÁST

1 REGION BRNĚNSKO

1.1 Zeměpisné vymezení

„Jednoduše můžeme říci, že jde o město Brno, jeho předměstí a nejbližší okolí - po Rosicích na západě, Kuřim na severu, Rousínov na východě a Hrušovany na jihu. Někdy se hovoří i o takzvaném „širším“ Brněnsku, které sahá na severovýchodě až po Dražanskou vysočinu, dále k Vyškovu, Slavkovu u Brna, na jih ke Kloboukám u Brna a na západě k Rosicím, Oslavanům a Ivančicím.“³

Obr. č. 1 Mapa ČR - Brno

Zdroj: Web (<http://interval.cz/clanky/uzitecne-mapy-ceske-republiky>)

1.2 Historicko-národopisné vymezení

„Uměle pojmenovaná přechodová oblast mezi Horáckem (s Podhoráckem), Hanou a hanáckým Slováckem. Jako název národopisné oblasti se objevuje až ve 20. století. Pro množství „hanakismů“ bývá nazývána krajem brněnských Hanáků. Není jednoznačně etnograficky uchopitelná, mísí se v ní rozmanité kulturní a nářeční vlivy - západomoravské, hanácké, německé. Bezprostřední okolí zprůmyslověného Brna tvoří jakousi indiferentní enklávu s několika

³ Regiony - Brněnsko. Folklor web [online]. 16. 7. 2002 [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/regiony/brnensko.php>

výraznějšími obcemi, jež jsou národopisně výrazné a svérázné - např. Líšeň, která si uchovala svoji někdejší rázovitost ještě hluboko do 20. století. V poslední době dochází k obrodě pocitu lokální identity a národopisných zvyklostí v částech Brna, jež bývaly dříve samostatnými obcemi (např. Šlapanice, Jundrov, Komín, Medlánky, Tuřany, aj.). Jako spádové velkoměsto jižní a východní Moravy vytvořilo Brno prostor pro folklorní aktivity lidí přistěhovaných z regionů nebo dočasných studentů či jiných obyvatelů.“⁴

Obr. č. 2 Národopisné oblasti Moravy a Slezska - Brněnsko

Zdroj: Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Moravy, Čech a Slezska

Obr. č. 3 Etnografické regiony České republiky – č. 20 Brněnsko

Zdroj: Web (<http://archiv.fos.cz/tema/tema.phtml?id=766>)

⁴ Regiony - Brněnsko. *Folklor web* [online]. 16. 7. 2002 [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/regiony/brnensko.php>

2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA NA BRNĚNSKU

2.1 Folklor

Slovo folklor je termín pocházející z Anglie, který poprvé použil v dopise 22. srpna 1846 adresovanému tehdejšímu londýnskému časopisu The Athenaeum anglický antikvář William John Thoms (1803-1885). Folklor je složenina dvou samostatných lexémů folk (lid) a lore (vědomost, tradice).⁵

Původně byl folklor označován jako souhrn lidové moudrosti, tj. „co lid ví“. V dnešní době je folklor chápán jako součást lidové kultury a soubor lidových aktivit a výtvorů. „*Folklor zahrnuje osobité, formálně a obsahově vyhraněné projevy hudební, slovesné, taneční a dramatické kultury, závislé na tradování a těsném spojení se způsobem života, zvyklostmi a myšlením venkovského zemědělského obyvatelstva i městského lidu.*“⁶

Zde uvádíme tabulku, kde jsou zachyceny současné projevy folkloru z přelomu 20. a 21. století.

Tabulka č. 1 - Klasifikace folkloru⁷

Folklor	Folklorní projevy
slovesný	slovesná stránka lidových písní, pohádky, pověsti, legendy, povídky, vyprávění ze života, anekdoty, přísloví, pořekadla, pranostiky
hudební	hudební stránka lidových písní, nástroje lidové hudby, lidová hudba
taneční	základní druhy lidových tanců (např. skoky, kola, točivé, vířivé, figurální tance, taneční svity)
dramatický	obřadní hry, občůzky, sousedské, selské hry, lidové zpěvohry, loutkové divadlo

⁵ Encyklopedia Britannica, [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/212114/folk-dance/276724/Johann-Gottfried-von-Herder-and-the-idea-of-the-folk#ref993463>

⁶ Brouček, J.; Jeřábek R. *Lidová kultura - Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*, 2007, s. 219.

⁷ Brouček, J.; Jeřábek R. *Lidová kultura - Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*, 2007, s. 219.

2.2 Dětský folklor

„Pojmem dětský folklór bývají označovány dětské slovesné, hudební, pohybové (gymnastické i taneční), dramatické a výtvarné projevy i drobné herní útvary.“⁸

Dříve se jimi děti bavily v různých ročních obdobích nebo je využívaly při různých významných příležitostech. Děti si je vytvářely buď samy, tj. folklor dětí, nebo s pomocí dospělých tj. folklor pro děti (drobné hříčky, ukolébavky, hádanky). Forma, obsah a druhy dětského folkloru jsou jednoduché, srozumitelné a blízké představivosti dětem. Dětský folklor plní funkci didaktickou a výchovnou, kam řadíme např. dětské hry, písně, popěvky, hádanky, dětské tanečky nebo je vázán na určité zvykoslovné příležitosti, jako jsou Vánoce, Velikonoce, masopust, Letnice).⁹

Na základě uvedených definic uvedeme základní druhy dětského folkloru:¹⁰

➤ *Říkadla*

Říkadla (viz příloha č. 1, 2) tvoří podstatnou část folkloru slovesného, která jsou pro děti velmi zábavná a srozumitelná. Máme několik zaměření, můžeme je rozdělit na: rozpočítávadla ke hrám, říkadla „říkatelná“, která jsou spojena s různými náměty např. zvířat, rostlin apod.; říkadla satirická, škádlivá, posměšná, dále říkadla výroční (velikonoční, vánoční atp.), hádanky (viz příloha č. 3) a jazykolamy. Všechny tyto uvedené druhy lze zakomponovat do tematických a dějových pásem.

➤ *Pohádky*

V dětském folklorním souboru se využívají jen okrajově.

➤ *Rčení, pořekadla a pranostiky*

Tyto formy slovesného folkloru můžeme také využít v práci s dětským kolektivem.

➤ *Dětské popěvky a písně*

Lidové písně a dětské popěvky mají nezastupitelnou roli v práci dětí. Pravých dětských písní nenajdeme mnoho, jedná se spíše o jednoduché popěvky, jejichž obsah je spíše satirického nebo parodického rázu. Mezi dětské písně a popěvky řadíme popěvky jednoduché formy (říkanky), halečky a pasácké, koledy, popěvky spojené se zvykoslovím

⁸ Jelínková, Z. *Dětský folklór a práce v dětském folklorním kroužku. Metodický materiál pro vedoucí dětských folklorních souborů*, 1982, s. 5.

⁹ Jelínková, Z. *Dětský folklór a práce v dětském folklorním kroužku. Metodický materiál pro vedoucí dětských folklorních souborů*. 1982.

¹⁰ Jelínková, Z. *Dětský folklór a práce v dětském folklorním kroužku. Metodický materiál pro vedoucí dětských folklorních souborů*, 1982.

(obchůzky, masopust) a jiné příležitosti. Písně jsou začleňovány v dětském folklorním souboru jako jednotlivá čísla nebo spojuje určité celky, kde záleží na celkovém ději a motivaci scénky či pásma.

Většinou zpěv dělíme na sólový a sborový, přičemž chlapci i dívky zpívají zvlášť. Společný zpěv se využívá jen při hrách.

➤ *Dětské hry*

Hra je přirozenou součástí života každého dítěte. Utváří si tak vztah k vrstevníkům, ale učí se i určitým pravidlům. V dnešní době se vlastně děti seznamují s hrami a životem našich předků. Řadíme sem hry pohybové (honičky), hry se slovním říkadlem, hry s náčiním (kameny, švihadla apod.), hry s drobnými předměty tj. nože, kolíky kuličky atd.; hry klidné, hry výtvarně-tvořivé nebo hry výroční a obřadní.

➤ *Dětský taneční projev*

Dětský taneční projev je neodmyslitelnou součástí zpěvu a her. Taneční projev dětí se vyznačuje jednoduchými tanečními pohyby, jako je obyčejná chůze, krok poskočný, přísunný, různé potlesky apod., a spontánností. Ke známějším dětským tancům patří Maličká su, Když jsem husy pásala a Pec nám spadla. Taneční hry jsou spojovány s pohybem a se zpěvem, kdy jsou doprovázeny mimickými gesty nebo napodobivými pohyby, jedná se o taneční hry – Na mák, Na čižečka nebo Sedláček. I přesto, že taneční hry dříve patřily spíše k projevům dospělých, zachovaly si místo v dnešní době ve formě dětských her.

➤ *Dětské muziky*

Součástí dětských her a zábav bývaly za stará i dětské muziky, které děti poznávaly prostřednictvím kulturních slavností – ostatků, o hodech nebo přímo ve škole. Děti se učily tančit jako dospělí buď pod vedením učitele, nebo za účasti rodičů.

➤ *Dětské zvykosloví*

Poslední částí dětského folkloru je dětské zvykosloví (viz příloha č. 4, 5), které se váže k obřadům a zvykům výročním (koleda chlapců s vrbovým proutkem na Zelený čtvrtek, obchůzka s hrkači a klepáči, pletení žil, vynášení Smrtky, mikulášské obchůzky, vánoční zvyky), ke zvykům rodinným (zpívání apod.) a k příležitostným a sezónním událostem (hry a zvyky při zimních pracích).

2.3 Dětské folklorní soubory

Projevy tradiční lidové kultury jsou prezentovány dětskými folklorními soubory, které zpracovávají typické tance a písničky z určité oblasti České republiky. Účastní se různých vystoupení, oslav a slavností, pro které jsou zpestřením. Působení v dětském folklorním souboru aktivizuje děti a mládež, podněcuje k udržování tradic, lidových písní, tanců a v neposlední řadě také zajišťují dětem využití volného času. „*Od konce 40. let 20. století se začalo na Brněnsku rozvíjet úsilí o znovuožvení brněnského folkloru v jednotlivých obcích Brněnska a okrajových čtvrtích Brna se začaly zakládat folklorní kroužky (Komín, Líšeň, Tuřany, Troubsko, Šlapanice).*“¹¹ Okolí Brněnska nemá tak pevně zakořeněný folklor jako v jiných oblastech, ale přesto se zde nachází dětské folklorní soubory, které děti navštěvují.

Zde uvádíme dětské folklorní soubory z širšího Brněnska:

1. Brněnský Valášek
2. Komíňáček
3. Javorníček
4. Slováček
5. Púčik
6. Hanáček
7. Iskerka
8. Jánošíček
9. Májíček
10. Pištlákův dětský folklorní soubor písní a tanců
11. Křenováček z Křenovic
12. Relíček ze Šlapanic
13. Milešováček z Milešovic
14. Jamírek z Újezdu u Brna

¹¹ Jelínková, Z. *Lidový tanec na Brněnsku v zrcadle dobových dokumentů*. 1992, s. 22.

2.4 Činnost folklorního souboru

Hlavním cílem vedoucího folklorního souboru je zajistit rozvoj dítěte po všech stránkách, jak po tělesné, duševní tak i společenské. DFS vede děti, aby si osvojily určité hodnoty a vklady, ze kterých budou čerpat v budoucím životě. „*Naplňuje potřeby dětí – hrát si, prožívat hudbu, rytmus ve společenství vrstevníků. Činnost dětí v souboru je podporována rodiči a jejich zájem má účinek motivační i stimulující.*“¹² Práce ve folklorním souboru plní funkci výchovnou, proto je důležité stanovit si cíl výchovy a výuky, formy a metody práce, přípravy a podrobný plán činností. „*Hlavní zásadou výuky je, aby práce byla zajímavá, pestrá a záživná. V každé lekci je třeba dodržovat přesný, předem promyšlený program, v němž musí být rovnou mírou pamatováno na opakování látky z minulé hodiny stejně jako na probírání látky nové.*“¹³ Během činností je zapotřebí dbát na pořádek a celkové udržení kázně dětí. Činnost by měla být prováděna s ohledem na jednotlivé věkové kategorie a to od nejjednoduššího k složitějšímu. Do první kategorie můžeme zahrnout děti od 6 do 8 let, která upřednostňují spíše říkadla, jednoduché taneční kroky, dětské hry a písně. Druhá kategorie jsou děti ve věku od 9 do 11 let, kde opět převládají dětské písně a hry, ale už můžeme pracovat s tanečními kroky a prvky, které spojujeme do cvičných etud. Poslední kategorií, do které patří děti od 12 do 15 let, procvičují techniku tance a zpěvu, věnují se složitějším prvkům a skládají celá pásma, kterým předcházeli nácvik menších celků.

Význam hodiny v DFS se opírá o RVP ZV, předmět Tělesná výchova. Každá hodina začíná rozcvičením s rušnou částí (pohybové hry se zvýšenou tepovou frekvencí), dále přechází v hlavní část, kdy vedoucí zařazují před nácvikem tanečních kroků a prvků a celých tanců různá rytmická cvičení jako je tleskání nebo chůze; cviky obratnosti, hry gymnastické, pohybové a skoky. Na konci hodiny vedeme děti ke zklidnění tepové frekvence, většinou zařazujeme hry se zpěvem, hry sedavé, smyslové nebo i samostatný zpěv lidových písní aj. Neměli bychom opomínat na upevňování tanečních prvků, pásem a písní z minulé hodiny. Přístup vedoucích při práci s dětmi vyžaduje udržení dobré atmosféry, veselé nálady, dodržování hygienických a zdravotních zásad. U nejmenších dětí je velmi důležitá hra a jejich představivost. U větších dětí upozorňujeme na důležité momenty her, tanců, zvyků a písní.

¹² Schauerová, A. a kolektiv. *Ke kořenům domova- Tradice lidové kultury – rodina – škola – folklorní soubor*. 1999, s. 25.

¹³ Jelínková, Z. *Dětský folklór a práce v dětském folklorním kroužku. Metodický materiál pro vedoucí dětských folklorních souborů*. 1982, s. 18.

Časové rozpětí rozcviček podle věkových kategorií:¹⁴

3-6 let	10-15 minut
7-10 let	15-25 minut
11-15 let	15-30 minut

Schéma obecné skladby rozcvičky (dle vlastní praxe autorky):¹⁵

- *Chůze po kruhu či ve volném prostoru*
- *Běh – různé typy*
- *Poskočný krok*
- *Cvaly*
- *Stoj spojný, spatný rozkročný v nich si procvičit šiji, záda, paže*
- *Sed snožný, roznožný v nich pokračujeme v procvičení zad, paží a přidáváme procvičení nohou a chodidel*
- *Leh na zádech, nohy protažené či pokrčené, polohu paží střídáme, vybíráme cviky hlavně k procvičení nohou a břišních svalů*
- *Leh na břicho – nohy, zádové svaly, pletenec ramenní*
- *Leh na boku – rovnováha, švihy nohou – rozsah kyčelního kloubu (není vhodné pro nejmenší)*
- *Sed roznožný „motýlkový“ – záda, paže, kyčelní klouby*
- *Sed na patách, klek – břišní svaly, pánev, rovnováha*
- *Stoj spojný, roznožný – pérování, výskoky*
- *Stoj – dechová cvičení*

K činností dětského folklorního souboru patří pravidelný technický výcvik všech členů, ale také další kulturní akce, soustředění, besedy, výlety, soutěže, veřejná vystoupení atd. Výlety a soustředění jsou u dětí velmi oblíbené, uvolněnější nálada a změna prostředí zvyšuje motivaci a jejich výkon. Různé besedy jsou spíše zábavnou činností. Pozitivní vliv na činnost dětí mají různé

¹⁴ Ondrušová, V.; Uhlíková, L. *Tradiční lidová kultura a výchova – Na pomoc dětským souborům a muzikám*. 2006, s. 71-72

¹⁵ Ondrušová, V.; Uhlíková, L. *Tradiční lidová kultura a výchova – Na pomoc dětským souborům a muzikám*. 2006, s. 71-72

soutěže, veřejná vystoupení v rámci folklorních festivalů a koncertů a další kulturní akce. Na folklorních festivalech děti získávají poznatky a zkušenosti s jinými tanci, kroji a zvyky z různých částí jak České republiky, tak celého světa. Díky těmto kulturním akcím mohou zažívat úspěchy, kritiku, vnímat odlišnosti ostatních folklorních souborů a poznávat nové lidi.

Dětské folklorní soubory zpracovávají různé formy folkloru:¹⁶

- 1) *tematické celky, které se skládají z písní, tanců, her, říkadel atd. a zahrnují tematiku ze života dětí, z výročního zvykosloví, např. Vítání jara, Zima, Velikonoce, Vynášení smrtky, Královničky.*
- 2) *dějová pásma, složená z her, říkadel, tanců, písní atp. na základě určité dějové osnovy. Námětově čerpají nejčastěji ze života dětí a z pozorování kolem sebe (U rybníka, V lese, Na louce, Mezi dětmi, Panenky, Na pastvě atp.)*
- 3) *suity tanců, her, písní*
- 4) *rozpracování jednoho tance (choreografie)*
- 5) *programové bloky (větší programové celky, laděné buď tematicky jednotně nebo ve formě „skládačky“, ve které se střídají čísla pěvecká, hry, tance, pásma s určitým dějem.*

2.5 Brněnský Valášek

Dětský národopisný soubor Brněnský Valášek byl založen roku 1975 v Brně. Soubor navštěvují děti ve věku od 4 do přibližně 18 let rozdělení do 4 tanečních skupin, soubor má 2 cimbálové muziky. Brněnský Valášek se zaměřuje především na folklor severní Moravy – Valašska. Soubor pořádá jednou za dva roky akci „Setkání souborů – Folklor bez hranic“, kterého se zúčastní spřátelené dětské kolektivy z ČR i zahraničí. Cílem souboru je předávat dětem vztah k lidovým tradicím naší země.¹⁷

¹⁶ Jelínková, Z. *Dětský folklór a práce v dětském folklórním kroužku. Metodický materiál pro vedoucí dětských folklórních souborů.* 1982, s. 20.

¹⁷ Brněnský Valášek. Dostupné na: <http://www.brnenskyvalasek.cz/>

Obr. č. 5 Vsetínský krpec 2014

Zdroj: Web (<http://www.brnenskyvalasek.cz/fotogalerie/vsetinsky-krpec-2014-52/>)

2.6 Jánošíček

Dětský folklorní soubor Jánošíček vznikl v roce 1988. Soubor zpracovává temperamentní slovenský folklór, materiál čerpá z různých slovenských regionů - Myjavy, Liptova, Terchové, Horehroní, Detvy, Zemplína. Děti se tak mohou seznámit a naučit se slovenskému jazyku v podobě her, říkadel, písní a mluveného slova. Dnes ho navštěvují děti a mládež ve věku 6-18 let. DFS Jánošíček pracuje ve třech složkách od přípravek těch nejmenších až po mládežnickou skupinu. Program je velice pestrý, ale odpovídá věku dětí. Součástí kolektivu jsou 2 cimbálové muziky, ve kterých působí 15 mladých hudebníků. V muzice jsou zastoupeny nástroje: housle, cimbál, basa, klarinet, flétna, akordeon, viola, violoncello.

Jánošíček se zúčastnil několika mezinárodních festivalů (Europeade ve Francii, Německu, Dánsku a Belgii, dále pak na festivalech v Japonsku, Švédsku, Španělsku, Itálii a Litvě, Bulharsku, Turecku, Alžíru a Portugalsku).

Soubor však také pravidelně vystupuje na festivalech v Brně, Strážnici, Rožnově, Liptále, smiloticích, Mistříně.

Jánošíček umožňuje dětem a mladým lidem kvalitní využití volného času, přičemž spojuje aktivity pohybové a hudební výchovy s rozvíjením znalostí národních kulturních tradic.¹⁸

¹⁸ Jánošíček. Dostupné na: <http://www.janosicek.eu/cs/historie-souboru/>

2.7 Komínáček

Dětský folklorní soubor, který vznikl v roce 2011 v Brně – Komíně. Soubor se zaměřuje na lidové tance a písně z Brněnska. Navštěvují ho děti ve věku od 4 do 15 let, rozdělení do dvou skupin podle věku. Účastní se různých společenských a kulturních akcí (posezení pro seniory, vítání občánků, dětské dny, vynášení Moreny).¹⁹

2.8 Pištělákův dětský soubor písní a tanců Brno

Pištělákův dětský soubor písní a tanců Brno byl založen v roce 1940 panem Adolfem Pištělákem. Soubor přijímá děti od 4 let bez talentových zkoušek. V repertoáru souboru jsou tance, písně a zvyky z Brněnska a nejbližšího okolí. Program sestavují do tematických pásem. Pásma jsou kombinována z tanečních her, tanců, scének a písní tak, aby tvořily na sebe navazující prvky z jednotlivých období dospívání dětí a jejich her v jednotlivých ročních obdobích.

Pištělákův dětský soubor písní a tanců Brno je od 1. ledna 2014 součástí TJ Sokola Židenice, Gajdošova 20, kde již mnoho let využívali prostory k nácviku i k depozitáři krojového vybavení. Od září zahájili obnovu nácviku dětských členů - a sice ve 2 věkových skupinách 4 - 6 a 7 - 10 let. Taneční zkoušky probíhají vždy ve čtvrtek v 16-17 hodin v prostorách Sokola. V průběhu roku uplatní získané dovednosti na vystoupení při různých příležitostech.²⁰

2.9 Křenováček

DFS Křenováček byl založen roku 1963 v obci Křenovice u Slavkova. Folklorní soubor je zaměřen na lidové zvyky, dětské písně a tance, dětské hry především z okolí východního Brněnska, okrajově zpracovává i folklor jižní Hané a Valašska. Soubor navštěvují děti od 3 do 16 let. Soubor se skládá ze tří skupin: příprava, mladší soubor a starší soubor. Příprava Křenováčku pracuje odděleně na rozdíl od mladšího a staršího souboru, který vystupuje jako celek. V současné době navštěvuje soubor cca 45 dětí. Celý soubor vede umělecká vedoucí a další 3 vedoucí mají na starosti přípravku. Křenováček má svou vlastní flétnovou muziku, která je tvořena staršími členy souboru a dvěma vedoucími. Flétnová muzika je doplněna harmonikou a klarinetem. Soubor se účastní mnoha různých akcí po celý rok. Od roku 1984 pořádá tradiční akci regionální přehlídku

¹⁹ Komínáček. <http://www.kominacek.cz/>

²⁰ Pištělákův dětský soubor písní a tanců Brno. Dostupné na: <http://pistelaci.wz.cz/>

folklorních souborů „Pod křenovské máj“). Křenováček se také zúčastnil několika festivalů v zahraničí, vystupovali na Kubě, v Německu, Francii, Maďarsku, Srbsku a Slovensku.²¹

Obr. č. 4 Mezinárodní folklorní festival Luhačovice – Křenováček

Zdroj: Web (<http://krenovacek.webnode.cz/fotogalerie/#a01-pict0304-jpg>)

2.10 Relíček

Dětský folklorní soubor Relíček ze Šlapanic vznikl v roce 1997 pod názvem Vrčka. V roce 2012 byl název souboru změněn na Relíček. DFS Relíček zpracovává folklor širšího Brněnska. V současnosti soubor navštěvují děti ve věku od 4 do 15 let se zájmem poznat písničky, tance, hry, zvyky a lidové tradice našeho kraje. Pracují ve dvou skupinách rozdělených podle věku na nejmenší děti v přípravce a starší školní děti. Skupiny spolupracují na tanečních pásmech. Děti vystupují na různých přehlídkách, festivalech a jiných vystoupeních, kde jsou oblečeny buď v pracovním kroji, nebo v tradičním slavnostním šlapanickém kroji. Snaží se vést mladé tanečnický a zpěváky k pozitivnímu vztahu k folkloru, který je bude doprovázet celý život.²²

²¹ Dětský folklorní soubor Křenováček. Dostupné na: <http://krenovacek.webnode.cz/>

²² Relíček. Dostupné na: http://www.reliecek.cz/O_souboru.html

Obr. č. 6 Děti ze souboru Reliček

Zdroj: Web (<http://www.folklornisdruzeni.cz/relicek-dns>)

2.11 Milešováček

Dětský folklorní soubor Milešováček založený v roce 2011 v Milešovicích (odtud název), působí pod vedením Jany Jeřábkové a Renaty Rodrové. Soubor reprezentuje tance, písně, hry, zvyky z jižní Moravy, ale také z Čech a Slovenska. Členy souboru jsou děti ve věku od 5 do 15 let, kteří jsou rozděleni do dvou skupinek: Milešováček I. - mladší (5 - 9 let), Milešováček II - starší (10 - 15 let). V současnosti má kolem 30 členů. Milešováček účinkuje na různých kulturních akcích v Milešovicích a okolí. V roce 2014 se stali členy Sdružení přátel folkloru v Brně.²³

2.12 Jamírek

Dětský lidový soubor Jamírek vznikl v roce 2010 v Újezdu u Brna. Soubor má v současnosti 17 členů – muzikantů, kteří hrají kromě houslí, flétn, klarinetu a violoncella i na cimbál.

Za dobu svého působení se soubor zúčastnil mnoha akcí např. folklorního festivalu Pod křenovské májů, zahrály na Dožínkových slavnostech v Sokolnicích, využily pozvání na Folklorní podvečer s Rozmarýnou a jejími přáteli. Navázali spolupráci s tanečním souborem Milešováčkem.

²³ Milešováček. Dostupné na: <http://milesovacek.webnode.cz/o-nas/>

Hlavním cílem Jamírku je přiblížit dětem lidovou hudbu a rozvíjet jejich zájem o tradice zdejšího okolí.²⁴

Obr. č. 7 Děti ze souboru Jamírek

Zdroj: Web (<http://www.folklornisdruzeni.cz/jamirek>)

²⁴ Jamírek. Dostupné na: <http://www.folklornisdruzeni.cz/jamirek>

3 KULTURNÍ TRADICE A ZVYKY

3.1 Hody – minulost, současnost

Hodové slavnosti neboli hody jsou tradiční slavností obce, vesnice i města, které se pořádají v období od sklonku léta do podzimu. „*Slavnost představuje soubor obyčejů, zábav a her, k nimž se vážou zvláštní písně, tance a taneční hry, ale i pečivo, obřadní předměty, oblečení a ozdoby hodovníků.*“²⁵ Hody se slavily zpravidla v neděli po svátku patrona místního kostela. Od konce 18. století k nim přibýly, i když je měly vlastně nahradit, tzv. císařské hody, obvykle na sv. Havla (16. 10.) nebo sv. Martina (11. 11.). Tak vznikly mladé a staré nebo-li císařské hody. Záleží na obci nebo městě, ke kterým se více přiklánějí a jsou jejich tradicí, někde se slaví oboje. Hody můžeme dodnes považovat za nejvýznamnější výroční událost, což se projevuje úklidem domácností, vesnice nebo města, ale i novým oblečením.²⁶

Můžeme říci, že touto událostí se upevňují vztahy v rodině, příbuzenské, ale i sousedské. Každá rodina si zvala své příbuzné, známé nebo přespolní ke svátečnímu stolu. Tato tradice se dodržuje i dnes. „*Do obce přijížděli podomní kramáři se svým zbožím, perníkáři a cukráři, písničkáři, komedianti, kolotočáři (šauklíři), na náměstí či návsi vystupovali kočovní umělci se svými čísly.*“²⁷ I v dnešní době tato tradice provází hody, ale samozřejmě s drobnými změnami, rozšířily se technické atrakce pro děti a nabízený sortiment zboží. Centrum zábavy, kde se lidé scházeli k tanci a poslechu, sloužil hostinec nebo prostranství venku. Ve 20. století se prostor zábav přesouval ke kulturnímu domu, do areálu cvičiště tělocvičné jednoty nebo k sokolovně. Pro organizaci celých hodů měla velký význam stárkovská instituce. Stárci vystupovali jako představitelé chasy při jednání s obecním zastupitelstvem o povolení hodů, zabezpečovali prostor pro konání hodů, postavení máje, sjednávali hudbu a řídili nejenom chasu, ale celý hodový průběh.

Několik neděl před hody vyslala chasa pár mladíků k rychtáři požádat, aby zvolili stárky, kteří by se o hodové záležitosti starali. Zvolen byl obyčejně za prvního stárka nejživější chasník. Na jeho bedra byla uvalena povinnost o všechno se starati a ostatní tři stárci museli se podvoliti jeho vůli a příkazu. Pijávalo se na “řad“ či na “vrub“ a točil i naléval nápoje čtvrtý stárek v zástěrci. Ostatní stárci mívali po levém boku vyšívaný ručník s třásněmi. O čárkování na vrubu se staral

²⁵ Jančár J. s kolektivem. *Vlastivěda moravská – Lidová kultura na Moravě*. 2000, s. 202-203.

²⁶ Jančár J. s kolektivem. *Vlastivěda moravská – Lidová kultura na Moravě*. 2000.

²⁷ Jančár J. s kolektivem. *Vlastivěda moravská – Lidová kultura na Moravě*. 2000, s. 203.

třetí stárek, druhý určoval, kolik párů smí tančit kolem máje, aby nebyl porušen pořádek.²⁸ Stárci si volili stárky, a ty pak musely ozdobit jejich hodové širáky velkými kyticemi. Když nemohl rozhodnout starosta, kdo bude první stárek, rozhodl los.

Dalším velmi důležitým krokem před hody byl výběr vhodného stromu na máju, jeho skácení, odvoz, upravení, postavení a noční hlídání. Hodová máje je celý strom nebo hladce ostrouhaný kmen s připevněným zeleným vrškem jedle nebo borovice. Tato specificky moravská tradice je rozšířena hlavně na Brněnsku. Mája se vztyčovala v sobotu, když ji stárky předtím ověnčily a různým způsobem upravily její vrchol. Většinou byl na vrcholu máje připevněn kříž, na jehož ramenech byla napíchnuta jablka a na svislém břevně upevněn vídeňský šátek. Pro máju se jezdívало koňským spřežením. Dříve byla výzdoba máje bohatší, dnes se zelený vršek máje zdobí různobarevnými pentlemi, připevňuje se k němu prapor či šátek od stárky a zavěšuje se chvojový věnec.

Další část hodů tvořily hodové obchůzky. Od 20. století stárci za doprovodu dechové kapely obcházejí jednotlivé domy, zvou občany na hodové zábavy a roznášejí větvičky rozmarýnu, většinou za dobrovolný finanční příspěvek. Tradičně chlapi staví před domy svých stárek malou opentlenou májku, na znamení pocty stárkám. Neplatí to pro všechny oblasti, např. v Tuřanech nebo ve Šlapanicích je zvykem vystavit v domě stárky za okno krojovanou panenku.

V neděli po návštěvě kostela a hodovém obědě začínal vlastní průběh hodů průvodem chasy pro stárky. Hudebníci se shromáždili u prvního stárka, kde už byli připraveni všichni čtyři stárci a za zvuku pochodu se vydali k první stárce. U první stárky byly shromážděné všechny stárky a zde ozdobily kytkami stárkům klobouky. Dnes je tomu tak, že stárek s doprovodem chasy, tedy ostatních stárků chodí pro stárku až do jejich domu. Následuje vycházení z domu, stárci uvítají stárkovský pár hlasitým jucháním a v kruhu před domem za doprovodu dechové kapely probíhá tanenčí sólo stárky a stárka. Poté se vymění role a následuje taneční sólo s oběma rodiči. Během tance ostatní příbuzní rozdávají menší občerstvení ostatním lidem. Stejný postup je u každé stárky. Potom šel celý průvod k máji, kterou obešli, hudebníci se usadili na pódiu (boudě), které je ozdobené chvojím a čekali, až první stárek zahájí hody. Dříve první stárek písni a přípitkem zdravil všechny přítomné a všichni stárci pak poctě bohům zpívali. Poté zpívali písni zavádkové a vedli své stárky pod máju tancovat. První stárek zavedl svoji stárku před rychtáře, sám zavedl svoji ženu

²⁸ *Kronika Újezd u Brna*, 2002.

dokola, a tak byl veřejný tanec otevřen. Mezi jednotlivými skladbami se tancovala kola. Je to vlastně kolektivní zpěv doprovázen pohybem zpěváků. To se dodržuje dodnes.

Brněnsko má svůj brněnský kroj, o kterém se dozvíme v další kapitole. Hodová chasa např. v Tuřanech, ve Střelcích, v Líšni, ve Šlapanicích atd. vystupuje v brněnských krojích. Často jsou však kroje převzaté z jiného regionu, především z Kyjovska, které si chasa vypůjčí v půjčovně. Kyjovské kroje se staly v průběhu 20. století i určitým reprezentantem „národního“ kroje.

V neděli odpoledne hrála hudba dechová. Nejstaršími hudebními nástroji byli cimbál, housle a dudy. Hlavní část hodů následovala v pondělí. Dnes považujeme za hlavní slavnostní den neděli. Byly prováděny obřady stínání berana. Tento zvyk znamenal, že na bedra obětního berana byly uvaleny všechny hříchy celé vesnice, za něž bylo dobytče obětováno a obec tak očištěna. Vlastní exekuci vykonával první a druhý stárek za asistence chasy. Proti tomuto „krvavému“ zvyku vystupovala světská vrchnost, ale i vzdělaní kněží. Tento zvyk byl zakázán, nebo upraven tak, že beranovi byla hlava sřata jenom symbolicky popřípadě byl omilostněn – dostal pardon. Když se stárek chystal useknout beranovi hlavu, přijel bíle oděný jezdec, v ruce měl zelenou ratolest a volal: Pardon! Pardon dostal beran bílý, posílá mě sám král v tuto chvíli. Hudebníci zahráli tuš a beran byl odnesen.²⁹

V pondělí večer brali muži k tanci hospodyně hospodářům na poděkování za dary a na osvědčení úcty a poté půjčovali svoje klobouky ozdobené kytkami a stužkami. V úterý se tančilo pouze krátkou dobu, protože tehdy nastala pro stárky důležitá povinnost. První a druhý stárek si sedli ke stolu tak, aby mezi sebou měli prázdnou židli. Ostatní tancovali a bavili se. První stárek držel buben, přikrytý šátkem a ženy platily na šátek. Po zaplacení shrnul peníze pod šátek a udeřil do bubnu, že mohou přivést další. Druhý stárek měl láhev vína a z ní dával napít dotyčným platícím ženám. Po zaplacení je odvedl zpět do tance. Když se všechny hodové tradice splnily, potom už jen zbývalo vyprovodit muzikanty a hody byly ukončeny.

Tradiční hodové slavnosti jsou jedna z největších společenských akcí obce či města. Dnes ji chápeme jako udržení příbuzenských vztahů, tradice k obci nebo k místu odkud pocházíme. Setkáváme se s nimi v obcích blízkých i vzdálenějším Brnu.

²⁹ *Kronika Újezd u Brna*, 2002.

3.2 Lidové tance a písně

Tanec je velice starým kulturním projevem lidstva. Společně se zpěvem má nezastupitelnou roli ve společnosti. „*Taneční projev ovlivňují jednak podmínky vnější (oděv, obutí, prostředí, hudební doprovod), jednak podmínky vnitřní (psychický stav, pohybové improvizční schopnosti, věk a zkušenosti tanečníka). Mezi nejtypičtější taneční projevy na Brněnsku patří četná kola, mužská, ženská i smíšená.*“³⁰ Repertoár lidových tanců na Brněnsku je bohatý. Mezi nejstarší tanec Brněnska řadíme tzv. hanácký tanec neboli v minulosti užívaný název hanácká. Dnes ho najdeme pod názvem cófavá v tříčtvrtečním rytmu. „*Tanečník drží tanečnici po své pravici ve vznosném držení. Tančí-li trojice, je tanečnice po každé jeho ruce. Základním pohybovým a choreografickým prvkem hanáckých-cófavých jsou opakované kroky vpřed a vzad.*“³¹

Cófavou (viz příloha č. 6) na Brněnsku můžeme najít pod dalšími názvy jako vláčitá nebo poklekavá. Oblíbenými tanci byl živý párový tanec skočná v dvoučtvrtečním rytmu a menuet. Brněnsko se vyznačuje spíše vznosnými, vláčnými, kolébavými tanci. Kromě těchto dvou hlavních tanců (hanácká, skočná) se tančila řada figurálních tanců (zahradnická, kanafaska, židovská, ztracená, točák, kalamajka, mazurka, šotyška). Na Brněnsku se tančí většinou figurální tance ve dvojicích ale i ve trojicích. *Typickým příkladem je tanec zahradnická (viz příloha č. 6).* „*Je to tanec dvojdílný. První díl je v taktu tříčtvrteční a zpívá se k němu obvykle některá z variant textu Když jsem jel do Prahy pro hrách. Druhá část je dvoučtvrteční, nejčastěji s textem Šel zahradník do zahrady.*“³²

K figurálním tancům patří panenka, stodolenka (Aj, za to našó stodolenkó), holóbek (Holóbek vrká) a další.

K nejintenzivnějšímu výzkumu lidových písní, tanců a zvyků na Brněnsku dochází v 80. a 90. letech 19. století zásluhou Lucie Bakešové, objevitelky letnicového obchůzkového obřadního zvyku, tzv. královniček. Královničky i s dalšími tanci pronikly díky kurzům tanců, pořádaných brněnskou Vesnou a Ženskou útulnou do škol a zájmových tělovýchovných spolků. Další charakteristickou taneční formou jsou kola (chlapecká, dívčí, smíšená), která se tancovala za zpěvu písní bez hudebního doprovodu, např. píseň Ta komínská mája tenká (viz příloha č. 6) nebo se hudební doprovod přidal během tance, tj. píseň Muzikanti, to není tak (viz příloha č. 6). Součástí

³⁰ Jančár J. s kolektivem. *Vlastivěda moravská – Lidová kultura na Moravě*. 2000, s. 313.

³¹ Regiony - Brněnsko. *Folklor web* [online]. 16. 7. 2002 [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/regiony/hana.php>

³² Jelínková, Z. *Lidový tanec na Brněnsku v zrcadle dobových dokumentů*. 1992, s. 11.

kol byly taneční hry jako šátečková – hubičková, židličková, Eliška – Hélička, červená, bílá růžička. Hra na Káču (Utíké, káčo, utíké) patří k tzv. hoňkám. Provozovali se hry s nápodobivými prvky jako Kdo nedělá, to co já, na Adama, na muzikanty. „K tanečním hrám obratnosti patřila i pometlová, při němž tanečily páry po kruhu polku, zatímco uvnitř kruhu tančil lichý tanečník s pometlem. Jakmile metlu odhodil, dvojice se střídali a on sám se snažil uchytit některou tanečnici a tím vyřadit lichého tanečníka.“³³ Tance byly doprovázeny jucháním, které vyjadřovalo radost z tance, zpěvu a pohybu.

3.3 Královničky

Královničky, obřadní zvyk, který začínal tři neděle před svatodušním pondělím. Svatodušní pondělí se slaví padesát dnů po Velikonocích, kdy lidé uctívaly Svatého Ducha.

Královničky (skupina děvčat) chodila po vesnici a zpívala. „Jedno z děvčat představovalo krále, který šel v čele průvodu s nazdobeným májíčkem. Uprostřed ostatních děvčat šla krásně nastrojená královna, nad kterou byl nesen baldachýn nebo březové pruty. Průvod se porůznu zastavoval a král s kráľkou tančili pod baldachýnem. Podle toho, jak se královničky líbily, dostávaly od přihlížejících hospodyň výslužku.“³⁴

3.3.1 Návod k obřadnímu tanci „Královničky“

Král A (dívka) v národním kroji stejného střihu s ostatními kráľkami, avšak nádherněji vyzdobeném, nese okrášelný stromeček (leto, líto) v čele celé družiny. Na hlavě má jáňku (korunu) z perlí. Za ním po dvou jde polovička kráľek, jichž počet jest libovolný.

Pak jde královna B také s jáňkou, poněkud nižší, na hlavě, velmi opentlena, také nádherněji vystrojena, pod praporcem, jenž nesen jest čtyřmi netancujícími kráľenkami C. Po boku královny jdou dvě kráľenky D, jež vedou ji za pentle s jáňky splývající; za praporcem jdou ostatní dvojice a naposled jedna netancující kráľka E, které však není nutně zapotřebí.

Průvod pohybuje se z pravé strany na levou a zpívá se píseň: (čís. 1) „Neseme, neseme májíček.“ Tato se asi třikráte opakuje (řídí se vše dle velikosti místa) a kruh se spojí. Když přibližuje se král s májíčkem k poslední kráľence E, podá jí stromeček a ona popojde několik kroků

³³ Jelínková, Z. Lidový tanec na Brněnsku v zrcadle dobových dokumentů. 1992, s. 20-21.

³⁴ Troubské královničky. Podskalák [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.podskalak.cz/kralovnicky.php>

z kruhu. Král však jde do středu, kamž byly králenky C s praporcem a královnou B, doprovázenou krádkami D, vešly. Tyto ukloníce se, pustí pentle a vstoupí na místo, kde praporec byl, mezi ostatní dvojice.

Číslo 2. Při písni této v sloce první „Vyletěl sokol“, chodí dvojice, držíce se za ruce do kola, při druhé vloží jedna králka druhé ruce na boky, tato ruce na ramena své družce počnou tancovati „točinky“; je to tanec sousedské podobný na tři tempa. Na první sníží se dvojice na levé noze, na dvě, pozvedne se a na tři, se otočí.

Při třetí sloce se opět chodí; při čtvrté a šesté tančí se „točinky“; při páté a sedmé se opět chodí.

Číslo 3. Nyní se chopí králky za ruce a utvoří kolo pějíce: „Máme králku chromou“, a točí se napřed vpravo, pak vlevo, posunující jednu nohu k druhé, kdežto královna pod praporcem zavěsí své pravé rámě v pravé krále; král otáčí se kolem sebe a královna, pokulhávajíc, otáčí se kolem krále.

Číslo 4. Králenky postaví se vedle sebe, ovinouce jedna druhé ruku kolem pasu, druhou zabočí.

Nyní opisuje každá dvojice zoubek s točinkou; na první takt vykročí dvojice dva kroky vpravo, na druhý dva kroky vlevo, na třetí a čtvrtý otočí pravá králka levou na šest kroků celým kolem. Přestávka, což opakuje se při každé sloce.

Číslo 5. Králenky postaví se těsně k sobě obličejem, ruce zabočíce, tančí hvězdu a sice: každá půl hvězdy o čtyřech cípech. Jelikož první a čtvrtý cíp spadají v jeden, povstává z těchto dvou čtyřcípých polovin jen šesticípá hvězda. Na první tři takty tančí královničky v protivném směru na čtyři kroky zpět a druhé čtyři kroky v před – jeden cíp hvězdy – na druhé tři takty tančí králky druhý cíp a na druhou sloku ostatní dva cípy, půl hvězdy.

Číslo 6. Nyní tančí dvojice svaz a souvaz, tvořící dvě křížem ležící S. Dvojice podá si pravé ruce, stojíc mimo sebe, obličejem proti sobě. Na první čtvrt' sníží, na druhou čtvrt' zvedne se celá dvojice (cibuluje), na druhý takt popojde dva kroky kolem sebe, v třetím a čtvrtém taktu se totéž opakuje, v pátém a šestém podají si králky levé, v sedmém a osmém pravé ruce, kráčejíce kolem sebe, do rukou tleskajíce, v taktech 11 – 12 činí totéž směrem opačným.

Číslo 7. Nyní opisuje každá dvojice malé kolečko. Králky postaví se proti sobě, ruce v bok, a opisují během jedné sloky po špičkách v malých, přísunných kročkách bočních (asi 12) celý kruh vpravo, v druhé sloce totéž, opačně, taktěž i ve třetí a ve čtvrté.

Číslo 8. Zde opisuje každá dvojice malý kruh, v kříži se vzájemně uklánějí, což se děje následovně: Královničky postaví se v každé dvojici proti sobě ruce v bok; pravou nohou vykročí, popojdou tři kroky, jimiž opiší čtvrt kruhu – zde úklon.

Číslo 9. Nyní podají se všechny královničky ruce a utvoří velké kolo, kdežto královna pod praporcem poklekne, král obchází ji, šátkem kolem ní mává, při čemž se oba navzájem uklánějí. Ostatní družina posunujícím krokem se pohybuje napřed vpravo, pak vlevo. Při slovech „vstaň, má králenko“, zvedne král královnu.

Číslo 10. Dvojice nyní opisují protivným směrem čtyři zoubky, po jednom kroku za sebou, držíce se za ruce (za levou a pravou). Při slovech „prosíme, pomozte“, otáčí se jedna králenka po druhé dvakrát, držíce se za ruce nad hlavami; na poslední čtyři takty opiší zase dva zoubky.

Číslo 11. Nyní seřadí se královničky tak, jak byly přišly. Kráلكy D, které královnu pod praporcem vedly za pentle, opět ji odvedou, dojdouce si pro ni. Ona i praporec vřadí se na místo své mezi dvojice. Král zajde si pro májíček ku králce E, a postaviv se v čelo průvodu, odchází. Celá družina pěje zvučným, jásavým hlasem: „Vrby se nám zelenají“, mávajíc pruty vrbovými vzduchem. Píseň ta se třikrát, ano i vícekrát opakuje, dle potřeby.

Pruty nesou královničky hned, jak vstoupí do sálu v rukou; jakmile počnou tančiti, zavěsí si je k boku na zástěrku, a teprve při písni „Vrby se nám zelenají“, vztyčí a mávají jimi.³⁵

Májíček

Jest to lesní stromek, buď smrček nebo jedlička, asi 1,5 metru vysoký, symbol léta (líta), které se nese do vsi. Okrášlen je výdumy pomalovanými, ověšen klebetami. Jsou to slámky navlečené na režné nitce, mezi každou dá se kousek pestré hadříčky, a tím ověsí se větvičky. Aby byl stromek pěknější, navěšují vesnická děvčátka obrázky svaté, pozlacené ořechy, nějaké cukrové srdéčko a několik jablíček na stromek.³⁶

Praporec

Na čtyři tyče zavěsí se plachta bílá, buď vyšívaná neb okrášlená jarním kvítím a pruty vrbovými, neb podobnou zelení.³⁷

³⁵ Bakešová, Lucie: *Návod ku národnímu a obřadnímu tanci „Královničky“*. 1889, str. 5.

³⁶ Bakešová, Lucie: *Návod ku národnímu a obřadnímu tanci „Královničky“*. 1889, str. 5.

³⁷ Bakešová, Lucie: *Návod ku národnímu a obřadnímu tanci „Královničky“*. 1889.

Obr. č. 8 Národopisný soubor Podskalák Troubko – Královničky

Zdroj: Web (<http://www.podskalak.cz/kralovnicky.php>)

3.4 Vynášení smrtky

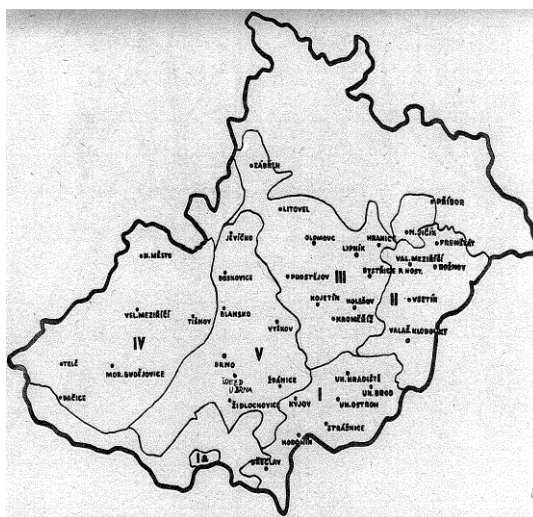
Vynášení smrtky je předkřesťanský zvyk, který se slaví pátou postní nedělí. Tato neděle je nazývána "Smrtná" nebo také "Smrtelná". Obřad znamenal vynesení smrti a zimy a začátek nového života. Lidé oslavovali ústup zimy a vítali jaro. Věřili v obnovení sil a zdraví člověka i domácích zvířat. Těšili se na jaro a budoucí úrodu. Ze vsi se vynášela smrt/zima – jejíž bohyní byla mytologická Morana, zosobňující smrt, nemoci, bídu. Symbol smrti představovala slaměná loutka oblečená do ženských šatů, ověšená hadříky a stužkami, na hlavě šátek, nastračená na vysokou tyč. Na krku mívala náhrdelník z vyfouknutých vajíček (symbol smrti). Říkalo se jí různě Smrt, Smrtka, Smrt'olka, Morena, Morana, Mařena atd. Mládež nebo děti ji za obřadních písní vynášeli za ves a tam ji hoidli do řeky nebo do potoka, vodu chápali jako očištnou sílu. Někde Morenu upálili nebo zahrabali či hodili ze skály.³⁸

3.5 Lidový kroj na Brněnsku

Dá se říci, že je to oděv charakteristický pro určitý kraj. Kroj patřil k základním projevům a znakům lidové kultury. Podle jeho vzhledu lze mimo jiné posuzovat bohatost kraje nebo sociální postavení lidu, který jej nosil. Vývoj kroje nepodléhal módě tak, jak jí podléhá naše současné

³⁸ České – tradice. *Postní doba* [online]. 25.1. 1994 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/postni-doba/5.-nedele-postni>

oblékání, ale byl utvářen vesničany. Ve 30. letech 19. století byl kroj na Moravě ještě živý, ale po roce 1848 se začíná pomalu vytrácet z některých oblastí Moravy. Muži na Brněnsku jej odkládali v této době, ale ženy jej opouští až ve 20. století. Do 20. let 20. století byl kroj vnímán jako soubor šatstva pro různé příležitosti - tedy oblečení všední, sváteční a slavnostní. Významným činitelem byla a je dodnes dostupnost materiálů např. z bavlněných látek je to kanafas, pik, mul, šifón, mušelín. Vlněné tkaniny jako samet, kalmuk, kašmír. A hedvábné tkaniny – brokát, damašek, hedvábí atd.

Obr. č. 9 Regionální rozdělení kroje – V (Brněnsko)

Zdroj: Ludvíková, *Moravské lidové kroje*, 1969

3.5.1 Ženský kroj

Vývoj ženského kroje je složitější. Ženy si na dlouhou košili (a příp. na spodní živůtek) oblékaly sukně se zástěrou. Široká sukně tmavých barev, kterou měly do půli lýtek. Spodní sukně jsou vždy bílé, nejméně čtyři, nejvíce jich je sedm, které dávají svrchní sukni tvar. Přes sukni si dívky oblékaly hedvábnou zástěru. Roku 1830 přišly poslední dodatky, ke kabátku a pak i na kordulku se nosí bílá vyšívána půlka, tj. polovina velkého šátku. Ke kacabajce se půlka už nenosí. Od této doby se váže na hlavu červený vídeňský šátek, který během 19. století vytlačil všechny ostatní úbory hlavy. Na nohou nosí bílé punčochy a uzavřené střevíce nebo šněrovací kotníčkové boty.

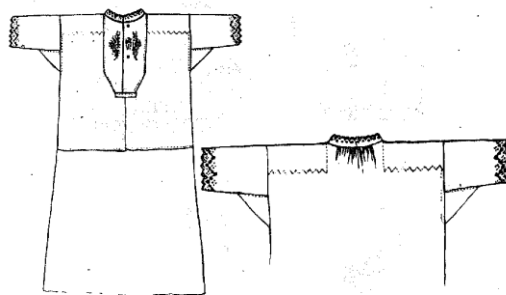
Košile

Košile byla rovná, sahala až po kolena, pravoúhle se připojovaly krátké baňaté rukávy, které měli v podpaží klínek. „V 80. letech 19. století se stále ještě šila z dvojího plátna – “stánek“ (tj. horní část) z jemného, “podolek“ z hrubšího, plachtového.“³⁹ Tělu se košile přizpůsobovala tak, že se nabrala kolem krku – na okraji byl průvlek se šňůrkou, která se podle potřeby stahovala. Košile měly úzký límeček, někdy i rukávy byly lemovány bílými drobnými zoubky a dírkami.

Rukávce

V 19. století se výstřih přesunul směrem až k hrdlu, rukávy se zkrátily, ale ještě se neškrobily. Většinou byly kamrtuchové a perkálové. Rukávce na konci 19. století byly krátké, zdobené na “taclích“ bílou výšivkou, později většinou strojovou. Stojatý límeček byl bez ozdob a zůstává funkční i přesto, že se nosila na rukávcích půlka.

Na celém východním Brněnsku se ale zachovává alespoň malý krejzlíček v šířce asi 4 cm, bíle vyšitý, později tvořený jen nabranou strojovou výšivkou. Po odložení půlky se krejzl zvětšil na šířku 7-10 cm a byl ležatý, nikdy však nestoupal k obličejí. Koncem 19. století byly nejjemnější vapérové rukávce.

Obr. č. 10 Ženská spodní košile ze Šaratic

Zdroj: Ludvíková, *Kroj brněnského venkova*, 1990

Sukně

Sukně se oblékala na košili. Délka sukní podléhala dobovým vlivům. Pod vlivem empiru na počátku 19. století se sukně prodloužily. V druhé polovině 19. století sahaly do poloviny lýtek.

³⁹ Ludvíková, M. *Kroj brněnského venkova*. 1990.

Kolem roku 1900 na velké části území kryly kotníky, po roce 1920 došlo k opětovnému zkracování. Střih byl velmi jednoduchý a prošel jen malými změnami. Starší typ byl z jednoho kusu látky, mladší se sešivala z “půlí“, obvykle z pěti, svrchní až ze sedmi. Sukně se všivaly do pásku, byly našaseny vzadu a na bocích, vlevo vpředu pod zástěrou byl “rozporek“, vpravo vpředu u vrchních sukni někdy kapsa na drobné maličkosti. Přední díl byl hladký.

Začátkem 19. století došlo ke zvětšení “jelit“, na kterých sukně dobře držely a měly lepší, splývavější tvar. To bylo v té době velmi důležité, protože počínaje druhou třetinou 19. století se nosilo sukni mnoho. Po roce 1890 se rozšířily sukně hedvábné. „*Jemné sváteční sukně se z rubu podšivaly “škrupkou“ (organtýnem), aby byly tužší a přizpůsobily se tak naškrobeným spodním sukni.*“⁴⁰ Sukně byly tmavých barev, černé, hnědé, šedé, ale také modré až do fialova. Nejstarší ozdobou sváteční sukně byla jednobarevná široká hedvábná stuha, přišitá nad dolním okrajem sukně.

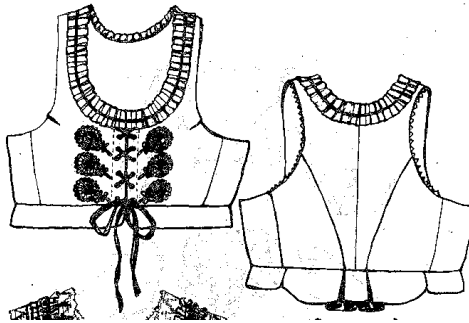
Zástěra

Dalším nepostradatelným kusem oděvu byla zástěra. Sváteční zástěra neboli fěrtoch byla vždy bílá, vyrobena většinou z hedvábí. Asi 7 cm od krajů se k obdélníku bílého plátna přišily z materiálu zástěry stuhou nebo jen tkanice na zavázání. K těmto hedvábným zástěrám se k dolním okrajům přišivala bílá nebo barevná strojová krajka, místy se nezdobila vůbec.

Kordulka

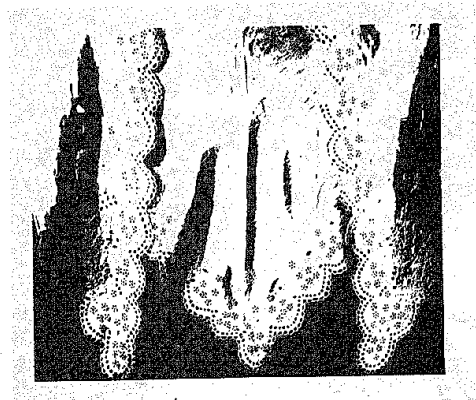
Kordulka je jedna ze součástí, která patřila ke svrchnímu oblečení a podléhala nejvíce módním vlivům. Od 20. let 19. století měla vpředu hluboký výstřih, sahala jen po pás nebo mírně nad něj. Na dolní části kordulky byl šusek, který se ohrnoval. Kordulky byly většinou vyráběny z brokátu, hedvábí a damašku. Ke konci 19. století se kordulky zdobily taftovou stuhou v barvě doplňkové k základní látce tak, aby spolu pěkně ladily. Tyto kordulky se zapínaly na háčky a šněrovaly tkanicí na 6 – 7 dírek.

⁴⁰ Ludvíková, M. *Kroj brněnského venkova*. 1990

Obr. č. 11 Mladší vývojová varianta kordulky z Tuřan, rozšířená na větším území

Zdroj: Ludvíková, Kroj brněnského venkova, 1990

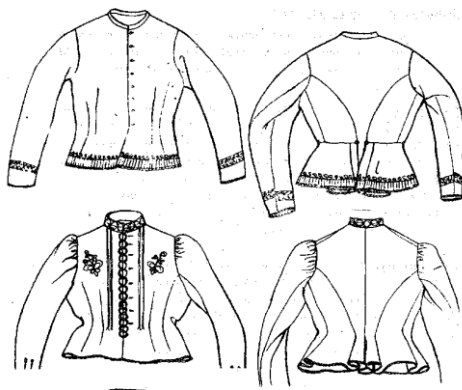

Obr. č. 12 Půlka z Těšán

Zdroj: Ludvíková, Kroj brněnského venkova, 1990

Kabátek

Kabátek sahal do poloviny boků, měl dlouhé šůsky, vzadu se půlkruhovitě prodlužoval a tam měl mnoho záhybů. Ke krku byl upjatý a bez límce. Postupem času v první třetině 19. století se kabátek zkracoval do pasu stejně jako kordulka a začal se vpředu hluboce vystříhovat. Na východě Brněnska nikdy vystřídán nebyl. V pozdější době se výzdoba soustřeďuje na manžetách rukávů, které byly původně na celém území úzké. Na východě Brněnska byl kabátek z dražšího materiálu a stříhově jednodušší nazývaný “marinka“ nebo “duša“.

Obr. č. 13 Starší typ kacabajky, osmdesátá léta 19. století

Mladší typ kacabajky, kolem roku 1900

Zdroj: Ludvíková, Kroj brněnského venkova, 1990

Úprava hlavy

Sem se přiřazují především šátky. Ženy na Brněnsku nosily červený vídeňský šátek. Býval různých velikostí a vyráběl se většinou ve Feldkirchu ve Vorarlbergu (Rakousko). Od toho jsou i lidové názvy “vídeňský“, “tyról“, “hózlendr“ atd. Pod vídeňským šátkem býval vždy šátek spodní, menší. Před polovinou 19. století se tyto šátky vázaly jednoduše, vzadu v týle na uzel. Postup vázání šátků se lišil v různých obcích, ale celková úprava hlavy byla zaoblená nebo se vyztužovala nad čelem papírem.

Obr. č. 14 Pokrývka hlavy - Újezd u Brna

Zdroj: Ludvíková, Kroj brněnského venkova, 1990

Obuv

Na počátku 19. století měly střevíce přezku a byly hrubé juchtové, ale i z jemnější kůže, např. telecí. Ke konci 19. století nosily ženy vyšší šněrovací boty “sametke“, které byly z černého sametu. Oblíbené byly i “lastýnke“ a lakové střevíce. Většinou za chladna se do obuvi braly vlněné punčochy červené nebo bílé a po roce 1900 i pruhované.

3.5.2 Mužský kroj

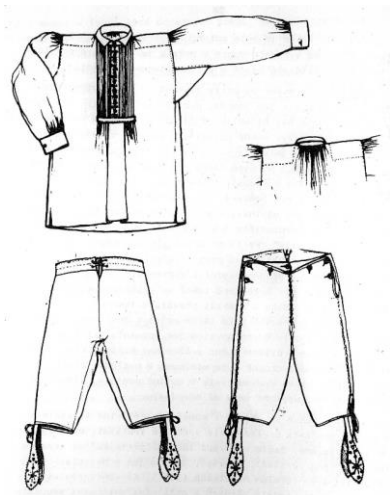
Muži nosili bílou košili, červenou vestu se zlatými knoflíky, černé kalhoty, na nohou střevíce nebo vysoké boty a hlava byla pokryta černým kloboukem, jehož výzdoba pokrývá jednu jeho stranu a je stejně dlouhá i vysoká. Později se zvyšuje. Nejdříve se skládala z červených stuh a bulionu, později z umělých květin, zrcátek a ovoce s květinovou výzdobou.

Košile

Z dochovaných fotografií z konce 19. století lze určit košili jako košili městského střihu s přeloženým límečkem na dva či čtyři knoflíky. V této době se začaly košile zdobit sámkou nebo sámkou s krepinkou. Po roce 1900 se přišívá vpředu uprostřed úzký a pak po každé straně široký pruh jemné bílé výšivky. Muži si také kolem krku uvazovali složitým úvazem bavlněný šátek.

Kalhoty

V 18. století se nosily v okolí Brněnska různé druhy kalhot. V Šaraticích například dlouhé bílé kalhoty z piku nebo z podobných tkanin. V Nesvačilce nosili muži kalhoty kožené tzv. koženky. Tyto kalhoty měly barvu černou nebo žlutou. Vedle koženek se nosily už v první polovině 19. století i soukenné dlouhé kalhoty, většinou nazouvané do vysokých bot, které se podle zdrojů nosily v Újezdě u Brna.

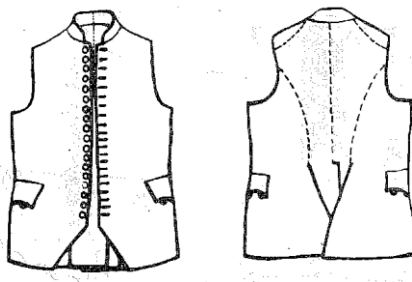
Obr. č. 15 Mužská sváteční košile z Obřan, poslední čtvrtina 19. století

Kožené kalhoty z Nesvačilk

Zdroj: Ludvíková, *Kroj brněnského venkova*, 1990

Vesta (kordula)

Na košili se oblékala soukenná vesta. Byla poměrně dlouhá a střihem odpovídala linii rokokové módy, vpředu měla zkosené rohy. „Brněnsko se podle ní dá dělit na západní a východní okrsek, protože na západě nosili muži vesty tmavomodré a na východě červené.“⁴¹ Tato vesta nebyla vyšívaná, jako je tomu např. na Slovácku, ale byla prošita dlouhou řadou zlatých knoflíků.

Obr. č. 16 Základní typ brněnské vesty

Zdroj: Ludvíková, *Kroj brněnského venkova*, 1990

⁴¹ Ludvíková, M. *Obřadní kroj na Brněnsku*. 1959

Kabát (lajbl)

Kabát celkem střihem odpovídal vestě, ale měl dvouřadé zapínání. K polovině 19. století přibývají kabáty černé barvy, tmavozelený byl jen zřídka a červený nebyl nikdy. Vyskytuje se i bílý kabátek (Šaratice), ten je však mnohem kratší než vesta a pravděpodobně se nosil bez ní. Na počátku 19. století se kabáty, snad podle dobové módní linie, zkrátily do pasu. Tyto lajblly se vyráběly z hrubšího sukna.

Obr. č. 17 Základní typ kabátku z Brněnska

Zdroj: Ludvíková, Kroj brněnského venkova, 1990

Obuv

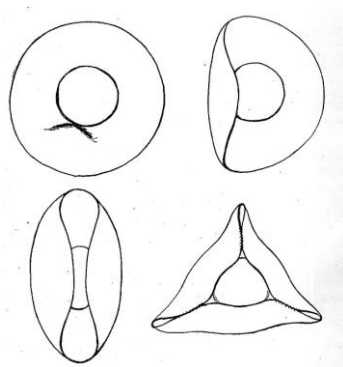
Muži nosili střevíce i vysoké boty. Střevíce byly nízké kožené s přezkou a nosily se s vlněnými punčochami, nejčastěji modrými. Vysoké boty podléhaly změnám.

V 18. století sahaly do poloviny lýtek a měly široce přehnutý okraj. Místy vypráví ústní tradice o botách „s kolenama“, tj. sahajících přes kolena, např. v okolí Tvarožné, kde se nosily pod vlivem francouzských válek. Vysoké boty se tedy užívaly dříve při pracovních příležitostech než při svátečních.

Pokrývka hlavy

„Už na konci 18. století, tedy ještě v době, kdy byl běžný třírohý klobouk, se na brněnském venkově začal nosit kulatý.“⁴² Byl z hrubé černé plsti, těžký, o průměru asi 50 cm.

⁴² Ludvíková, M. *Kroj brněnského venkova*. 1990

Obr. č. 18 Běžný způsob

Se střechou ohrnutou na jedné straně (Líšeň)

Se střechou ohrnutou na dvou stranách, jak se nosil na Haně

Třírohý hodový klobouk ze Šlapanic

Zroj: Ludvíková, Kroj brněnského venkova v letech 1748 – 1848, 1964

Zástěra

Už ze starších zpráv se dovídáme, že ke konci 19. století ji muži nosili na jihu, ve velké části východního Brněnska, kde byla pro stárky charakteristická a porůznu i jinde (v Jundrově, Komíně atd.). Většinou měla na dolním konci menší krajku. Sklepníci se odlišovali modrou zástěrou.

Doplňky

K doplňkům patřil formanský opasek, vybíjený cvočky nebo vyšíváný pavím brkem. Býval široký 5 až 10 cm a zapínal se na přezku vzadu. O těchto opascích víme jen z vyprávění, ani jeden se však nedochoval. K oblečení mládeže patřil kapesník či plátěný vyšíváný šátek vykukující z kapsy nebo opasku.

3.5.3 Dětský kroj

O oblečení dětí neexistuje mnoho pramenů, které dokládají, jak dětský kroj vypadal. Od počátku školní docházky měli chlapci své vlastní kanafasové kalhoty a košili. V létě krizetový a v zimě soukenný kabátek, který obvykle zdělili po starších sourozencích. Na hlavě nosili čepici,

klobouk nebo beranici. Rodiny, které byly zámožnější, mohly dopřát svým dětem boty s holínkami, ozdobenými vpředu barevným trapečkem.

Děvčata měla stejné oblečení jako dospělé ženy – kacabajku, dvě sukně, modrou zástěru, šátek pod bradu, a když povyrostla nosila červený vídeňský šátek. Děvčata z nižších poměrů nosila vídeňský šátek jen v největší svátky, tehdy měla i rukávce s půlkou. Chudší děti chodily v zimě do školy bosky a bosky se klouzaly na rybníku, bohatší měly obuv. V některých rodinách se v neděli o obuv dělily a střídaly se v ní.

Dětský kroj se tedy od dospělého nijak zvláště nelišil. V šestnácti letech dostávala děvčata od matky vlňák, byl to poslední kus oděvu, který dělal takovou tečku za dětstvím děvčete. Když začaly chodit v sedmnácti letech k muzice, měly všechny součásti oděvu svoje.

Obr. č. 19 Dětský kroj ze Slavkova kolem roku 1900

Zdroj: Hrabalová, Na bučovském poli, 1990

4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A KULTURNÍ TRADICE REGIONU

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) vešel v platnost od školního roku 2007/2008, vychází z koncepce celoživotního učení, obsahuje očekávané výstupy – dlouhodobé cíle, obsah jednotlivých oblastí a oborů vzdělávání a očekávané klíčové kompetence (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní). Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou rozděleny na 1. období (1. - 3. ročník) a 2. období (4. - 5. ročník). Na konci obou období musí být splněny závazné očekávané výstupy a žáci musí prokázat znalost daného učiva. V roce 2013 prošel RVP ZV určitými změnami.

Učitelé už tak nejsou vázáni na tradiční „osnovy“, ale nabízí se jim možnost společně si radit, pomáhat nebo hledat nové efektivní možnosti vzdělávání. RVP ZV poskytuje učitelům určitou svobodu, proto mohou tematiku kulturních tradic a regionu jakkoliv zařadit do své výuky.

Problematiku kulturních tradic a tematiku regionu se pokusíme stručně popsat a zasadit do kontextu RVP ZV a uvedeme pouze ty vzdělávací oblasti, očekávané výstupy a učivo související s touto tematikou.

Tematiku kulturních tradic regionu zařadíme do vzdělávacích oblastí:⁴³

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura)
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Umění a kultura (Hudební výchova)
- Člověk a zdraví (Tělesná výchova)
- Doplňující vzdělávací obory (Dramatická výchova, Taneční a pohybová výchova)

4.1 Vzdělávací obor český jazyk a literatura

Komunikační a slohová výchova

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas

⁴³ RVP ZV 2013, část C

- ✓ rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává
- ✓ posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení
- ✓ reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta
- ✓ volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru
- ✓ rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace

Učivo

- čtení
- naslouchání
- mluvený projev
- písemný projev

Jazyková výchova

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu
- ✓ rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary
- ✓ užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje
- ✓ zvládá základní příklady syntaktického pravopisu

4.2 Vzdělávací oblast člověk a jeho svět

Místo kde žijeme

Očekávané výstupy - 2. období

Žák:

- ✓ vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- ✓ zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích

Učivo

- domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost

Lidé a čas

Očekávané výstupy - 1. období

Žák:

- ✓ uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost

Očekávané výstupy - 2. období

Žák:

- ✓ srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifík

Učivo

- současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení,
- předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

4.3 Vzdělávací obor hudební výchova

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- ✓ realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- ✓ využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní

Učivo

Vokální činnosti

- pěvecký a mluvní projev – pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu
- hudební rytmus – realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu

Instrumentální činnosti

- hra na hudební nástroje – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten, keyboardů apod.

Hudebně pohybové činnosti

- taktování, pohybový doprovod znějící hudby – dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance
- orientace v prostoru – utváření pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách

4.4 Vzdělávací obor taneční a pohybová výchova

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- ✓ rozumí základním pravidlům správného držení těla ve smyslu statickém i kinetickém
- ✓ zvládá základní druhy kroků pro pohyb z místa a dokáže je správně používat
- ✓ aktivně vnímá hudební doprovod, reaguje na změny tempa, rytmu, tělem vyjádří hudební melodii, vnímá a vyjadřuje hudební frázování
- ✓ přijímá a respektuje pravidla her
- ✓ zvládá základní prvky obratnosti

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ vnímá a vyjádří pohybem dvoudobost, třídobost a čtyřdobost
- ✓ navazuje vzájemné pozitivní vztahy i ve větších celcích a skupinách
- ✓ improvizuje na jednoduché náměty podpořené hudebním doprovodem

Učivo

Pohybová příprava

- cvičení, která vypracovávají „svalový korzet“ osového orgánu (pánev, páteř, šíje a hlava)
- cvičení zaručující možnost propojení pohybu horních končetin s pohybem trupu
- cvičení, která zvyšují hybnost kloubního systému a přiměřeně zatěžují svalový aparát

Vzájemné vztahy

- dvojice, trojice, kruh, řada, skupina – v různých způsobech držení
- důvěra a porozumění jako základ vzájemných vztahů

Pohyb s předmětem

- předmět jako bezprostřední podnět k pohybu a ke hře
- přístupné druhy náčiní pro argumentaci rozličných pohybových principů (míče, švihadla, obruče různých velikostí, stuhu, tyče apod.)

Pohybové a taneční hry

- hra jako základ umělecké činnosti
- hry přispívající k formování charakteru a mravní výchovy
- hry s náčiním, motivované hudbou, hry prostorové, s rozpočítáváním, se zpěvem, na honěnou, hádanky, hry s napodobováním

Hudba a tanec

- aktivní naslouchání hudby podněcující k pohybu
- rytmus, melodie, dynamika, harmonie
- pohybové citění dvoudobosti, třídobosti – sudých a lichých taktů obecně

Improvizace

- improvizace v rámci průpravných cvičení
- improvizace jako svět absolutní svobody

4.5 Vzdělávací obor tělesná výchova

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- ✓ zvládá v souladu s individuálními předpoklady jednoduché pohybové činnosti jednotlivce nebo činnosti prováděné ve skupině; usiluje o jejich zlepšení

- ✓ spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích
- ✓ reaguje na základní pokyny a povely k osvojované činnosti a její organizaci

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ podílí se na realizaci pravidelného pohybového režimu; uplatňuje kondičně zaměřené činnosti;
- ✓ projevuje přiměřenou samostatnost a vůli po zlepšení úrovně své zdatnosti
- ✓ zařazuje do pohybového režimu korektivní cvičení, především v souvislosti s jednostrannou zátěží nebo vlastním svalovým oslabením

Učivo

Činnosti ovlivňující zdraví

- příprava organismu – příprava před pohybovou činností, uklidnění po zátěži, napínací a protahovací cvičení
- zdravotně zaměřené činnosti – správné držení těla, správné zvedání zátěže; průpravná, kompenzační, relaxační a jiná zdravotně zaměřená cvičení a jejich praktické využití
- hygiena při TV – hygiena pohybových činností a cvičebního prostředí, vhodné oblečení a obutí pro pohybové aktivity
- bezpečnost při pohybových činnostech – organizace a bezpečnost cvičebního prostoru, bezpečnost v šatnách a umyvárnách, bezpečná příprava a ukládání náradí, náčiní a pomůcek, první pomoc v podmínkách TV

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností

- pohybové hry – s různým zaměřením; netradiční pohybové hry a aktivity; využití hraček a netradičního náčiní při cvičení; pohybová tvořivost
- rytmické a kondiční formy cvičení pro děti – kondiční cvičení s hudbou nebo rytmickým doprovodem, základy estetického pohybu, vyjádření melodie a rytmu pohybem, jednoduché tance
- další pohybové činnosti (*podle podmínek školy a zájmu žáků*)

Činnosti podporující pohybové cvičení

- komunikace v TV – základní tělocvičné názvosloví osvojovaných činností, smluvené povely, signály
- pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností – her, závodů, soutěží

4.6 Vzdělávací obor dramatická výchova

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- ✓ rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná
- ✓ zkoumá témata a konflikty na základě vlastního jednání
- ✓ spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních

Očekávané výstupy – 2. období

- ✓ pracuje s pravidly hry a jejich variacemi; dokáže vstoupit do role a v herní situaci přirozeně a přesvědčivě jednat
- ✓ rozpoznává témata a konflikty v situacích a příbězích; nahlíží na ně z pozic různých postav; zabývá se důsledky jednání postav
- ✓ pracuje ve skupině na vytvoření menšího inscenačního tvaru a využívá přitom různých výrazových prostředků

Učivo

Základní předpoklady dramatického jednání

- psychosomatické dovednosti – práce s dechem, správné tvoření hlasu, držení těla, verbální a neverbální komunikace
- herní dovednosti – vstup do role, jevištní postava
- sociálně komunikační dovednosti – spolupráce, komunikace v běžných životních situacích, v herních situacích a v situacích skupinové inscenační tvorby, prezentace, reflexe a hodnocení

Proces dramatické a inscenační tvorby

- dramatická situace, příběh – řazení situací v časové následnosti
- inscenační prostředky a postupy – jevištní tvar na základě improvizované situace a minipříběhu; přednes
- komunikace s divákem – prezentace, sebereflex

Recepte a reflexe dramatického umění

- základní stavební prvky dramatu – situace, postava, konflikt

- současná dramatická umění a média – divadelní, filmová, televizní, rozhlasová a multimediální tvorba
- základní divadelní druhy – činohra, zpěvohra, loutkové divadlo, pohybové a taneční divadlo

4.7 Vzdělávací obor člověk a svět práce

Práce s drobným materiálem

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- ✓ vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- ✓ pracuje podle slovního návodu a předlohy

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic
- ✓ volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu

Učivo

- vlastnosti materiálu (přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.)
- lidové zvyky, tradice, řemesla

Příprava pokrmů

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- ✓ připraví samostatně jednoduchý pokrm

Učivo

- jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování
- technika v kuchyni – historie a význam

II EMPIRICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY

Folklor, folklorní tradice a jeho projevy jsou především spjaty se životem lidí na venkově. Je to přirozený projev lidské společnosti. Folklorní zvyky každého regionu se liší, předávají se z generace na generaci a tímto způsobem se stále zachovávají, ale i proměňují. Tradice regionu jsou nemalou součástí našeho života. Postupem času, v době, kdy světem vládou nové technologie a různé vymoženosti, jsou tyto tradice a zvyky zastiňovány. Můžeme říci, že kultura je jednou z nehmotných tradic, kterou by nám nikdo neměl vzít, a neměla by se opomíjet.

Myslíme si, že dospělí, ale i děti by měli vědět, odkud pochází, co je pro jejich kraj typické a vést k těmto tradicím další generace, aby nezanikly. Děti by měly mít povědomí o projevech folkloru, respektovat je a tím se lépe orientovat ve společnosti.

Rozhodli jsme se proto zrealizovat výzkum, který by se zabýval pojmem folklor, lidovými tradicemi a dětskými folklorními soubory regionu Brněnska. Chceme zjistit, zda současné děti mají povědomí o folklóru, lidové kultuře a zda mají zájem o dětské folklorní soubory.

5.1 Cíle šetření a stanovení předpokladů

Hlavním záměrem našeho šetření bylo zjistit, zda žáci 5. třídy okolí Brněnska mají povědomí o folkloru, lidové kultuře a jaký je jejich zájem o dětské folklorní soubory. Dílčími cíli výzkumu bylo zjistit odpovědi na otázky, které se týkají právě folkloru regionu Brněnska.

Na základě výše uvedených cílů byly stanoveny tyto **předpoklady**:

Předpoklad 1: *Žáci primární školy na Brněnsku nemají dostatečné povědomí o folkloru.*

Předpoklad 2: *Povědomí o lidové kultuře jsou u žáků primární školy na vesnici větší, než u městských.*

Předpoklad 3: *Žáci primární školy na Brněnsku nemají povědomí o folklorních souborech na Brněnsku.*

Předpoklad 4: *Zájem dětí o dětský folklorní soubor je větší u žáků z vesnice než u žáků, kteří žijí ve městě na Brněnsku.*

6 METODIKA PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Při realizaci šetření jsme použili metodu ankety. Anketa je např. „*průzkum veřejného nebo výběrového mínění, názorů na něco*“⁴⁴

„*V širokém pojetí zahrnuje pojem anketa jakékoliv dotazování, které je prováděno standardizovanými technikami, většinou s použitím dotazníku. Toto pojetí je velice blízké tomu, jak chápe pojem anketa nejširší veřejnost.*“⁴⁵

„*Užší pojetí spojuje anketu s dotazníkovými akcemi sdělovacích prostředků (televize, rozhlas nebo noviny) se specifickou formou zařazení dotazovaných do zkoumaného souboru tzv. samovýběrem a s jednoduchým typem otázek, kterých nebývá velké množství. Pro toto pojetí ankety je charakteristická minimální kontrola výběru dotazovaných a procesu vyplňování anketního dotazníku.*“⁴⁶

„*Původně byla anketa využívána pro zjišťování reakcí čtenářů na určitý pořad, názor atd. Později se rozšířila i do jiných oblastí a byla využívána například pro sledování názorů odborníků na nějaký problém nebo pro zkoumání účinnosti propagačních akcí.*“⁴⁷

6.1 Popis ankety

Pro náš výzkum jsme použili anketu, která je anonymní (viz příloha č. 7). Anketa je přizpůsobena dané věkové skupině žáků, aby byla pochopitelná a srozumitelná. Anketa se skládá ze 14-ti položek. První položka je sociodemografická a zjišťuje pohlaví žáků. Dalších 13 položek je zaměřených na folklor a folklorní soubory na Brněnsku, dále na tradice a zvyky, které se dodržují o Vánocích, Velikonocích nebo masopustu. Většina položek je uzavřená a žáci si vybírají odpověď na otázky z několika možností. V anketě jsou použity převážně položky polytomické, ve kterých respondent může zvolit i více variant, ale obsahuje i položky dichotomické, ve kterých respondent volí jednu odpověď. Anketa obsahuje i položky otevřené, které jsou zaměřeny na názor a vlastní vyjádření žáků.

⁴⁴ Linhart, J a kol. *Slovník cizích slov pro nové století*. 2004, s. 33

⁴⁵ Linhart, J.; Petrusek, M. *Velký sociologický slovník*. 1996, s. 76

⁴⁶ Linhart, J.; Petrusek, M. *Velký sociologický slovník*. 1996, s. 76

⁴⁷ Linhart, J.; Petrusek, M. *Velký sociologický slovník*. 1996, s. 76

6.2 Charakteristika analýzy dat

Na základě získaných výsledků šetření byly odpovědi jednotlivých položek sečteny a převedeny na procenta. Výsledky každé položky jsou uvedeny v tabulkách a zobrazeny pomocí výšečových, pruhových nebo sloupcových prostorových grafů pro lepší orientaci.

6.3 Charakteristika výzkumné skupiny

Anketa byla koncipována pro žáky 5. tříd 1. stupně ZŠ v regionu Brněnska. Jejich věk se tedy pohyboval mezi 10. – 11. rokem. Výzkumu se zúčastnili žáci z vybraných škol, jak na vesnici, tak ve městě. Výzkum dané skupiny mohl proběhnout na základě osobní domluvy nebo prostřednictvím emailu s řediteli škol nebo třídním učitelem 5. třídy. Dotazníků bylo rozdáno 170, vybráno bylo také 170, tudíž návratnost dotazníků byla 100%.

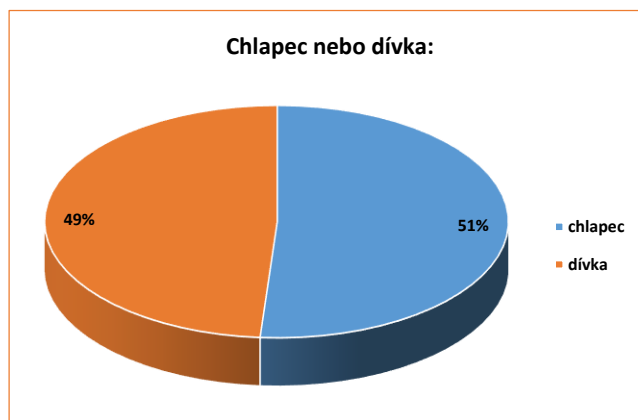
6.4 Vyhodnocení a interpretace výsledků

Tato kapitola interpretuje vyhodnocení ankety, ve kterém respondenti odpovídali na 14 otázek (příloha č. 8). Výsledky jsme přehledně zpracovali do grafů a tabulek, z nichž bude možné ověřit, zda výše uvedené předpoklady platí či nikoliv.

Položka č. 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví	Celkem respondentů	Celkem v %
Chlapci	87	51
Dívky	83	49

Tab. č. 1

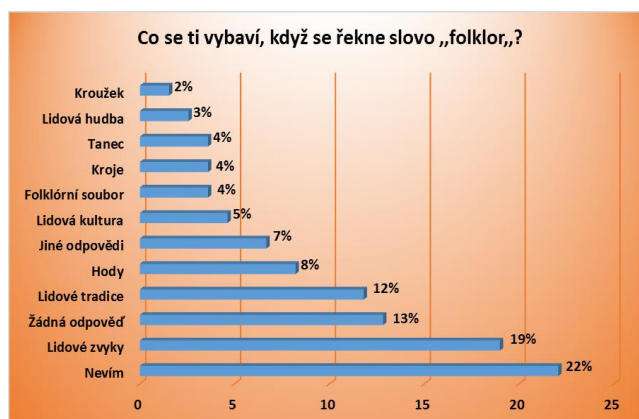
Graf č. 1

První položka sledovala pohlaví, ale nebylo to zásadní kritérium našeho předmětu zkoumání. U obou pohlaví se odpovědi v dotazníku podobaly. Počet respondentů se liší jen nepatrně, tudíž výsledky 170 respondentů budeme vyhodnocovat jako celek bez ohledu na pohlaví. Z celkového počtu respondentů bylo 83 žáků z obce, tj. 51% a 87 žáků z města, 49%.

Položka č. 2: Co se ti vybaví, když se řekne slovo „folklor“?

Odpovědi	Celkem žáků	Celkem v %
Nevím	43	22
Lidové zvyky	37	19
Žádná odpověď	25	13
Lidové tradice	23	12
Hody	16	8
Jiné odpovědi	13	7
Lidová kultura	9	5
Folklorní soubor	7	4
Kroje	7	4
Tanec	7	4
Lidová hudba	5	3
Kroužek	3	2

Tab. č. 2

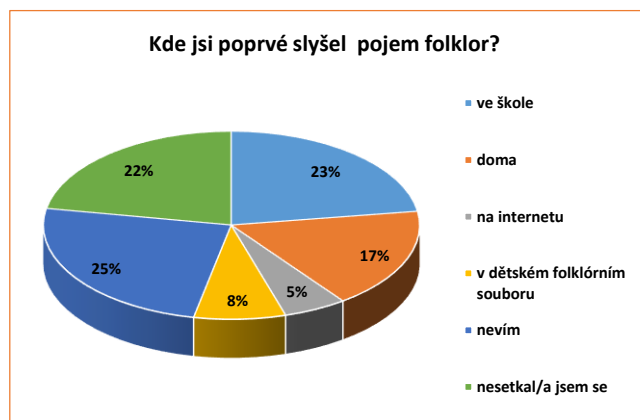
Graf č. 2

Ve druhé položce jsme chtěli zjistit, jakou mají žáci představu o pojmu folklor, co si pod tímto slovem představí. Tato položka byla otevřená. Z celkového počtu 170 respondentů odpovědělo 43 neví, což je 22%. 25 žáků, tj. 13% neodpovědělo vůbec a 7% se odchýlilo úplně od tématu, zbylé odpovědi můžeme považovat za správné. Celkem 19% žáků uvedlo lidové zvyky. Další odpovědi byly lidové tradice, a to 12% žáků. Tradiční vesnický svátek, hody, uvedlo 8% žáků. Lidovou kulturu uvedlo 5% respondentů. Z celkového počtu respondentů odpověděla 3% žáků folklorní soubor, což není mnoho. Předpokládáme, že tuto skupiny žáků tvoří děti, kteří navštěvují folklorní soubor. Celkem 4% tvořili respondenti, kteří si pod slovem folklor představí kroje a stejné procento žáků tanec. Dále respondenti odpověděli lidová hudba, a to 2% žáků. Zbylé 1% žáků uvedlo kroužek. Uvádíme odpovědi, které se odchýlily úplně od tématu: chlór, foťák, název jedu, dětský domov, fotbal, socha nebo flór z pasty. Předpokládáme, že alespoň polovina z dotazovaných žáků má představu o slově folklor.

Položka č. 3: Kde jsi poprvé slyšel pojem folklor?

Odpovědi	Celkem žáků	Celkem v %
ve škole	46	23
doma	35	17
na internetu	11	5
v dětském folklorním souboru	16	8
nevím	50	25
nesetkal/a jsem se	45	22

Tab. č. 3

Graf č. 3

Ve třetí položce jsme zjišťovali, kde se děti poprvé setkaly s folklorem. Tato otázka plynule navazuje na předchozí část. V této položce mohli žáci zakroužkovat více odpovědí. Celkem 25% žáků odpovědělo neví, 23% žáků uvedlo, že se setkali poprvé s folklorem ve škole, což je velice potěšující. Bohužel 22% žáků se nesetkalo s tímto pojmem vůbec. U těchto žáků předpokládáme, že neví, co slovo znamená. Celkem 17% uvedlo, že se setkali s tímto pojmem doma, 8% žáků v dětském folklorním souboru a zbylých 5% na internetu.

Položka č. 4: Které folklorní akce navštěvuješ?

Odpovědi	Celkem žáků	Celkem v %
hody	105	39
řemeslné jarmarky, trhy	75	28
prohlídky zaměřené na zvyky a tradice konané na hradech a zámcích	32	12
folklorní festivaly	18	7
nenavštěvuji	38	14

Tab. č. 4

Graf č. 4

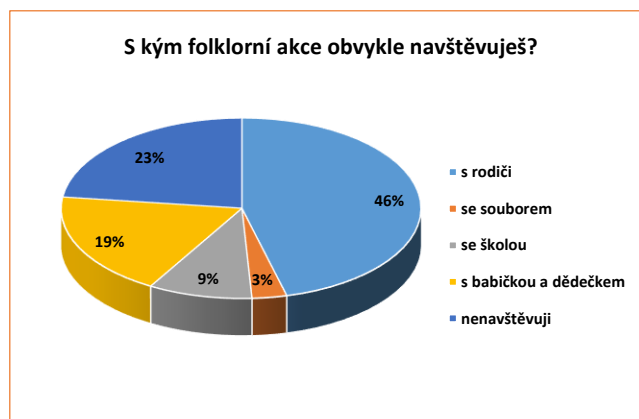
V této položce mohli žáci opět zakroužkovat více odpovědí. Z grafu je zřejmé, že nejnavštěvovanější folklorní akcí jsou hody. Je to zcela pochopitelné, protože v této oblasti se tato

tradice velice dodržuje a děti jsou s ní seznámeny. Celkem 39% žáků odpovědělo, že navštěvuje hody. 28% žáků, uvedlo řemeslné jarmarky a trhy. Děti, které nenavštěvují žádnou folklorní akci, tvoří 14%. Celkem 12% respondentů odpovědělo, že navštěvuje prohlídky zaměřené na zvyky a tradice konané na hradech a zámcích a zbylých 7% navštěvuje folklorní festivaly. U těchto žáků předpokládáme, že jde o děti, které chodí do dětského folklorního souboru.

Položka č. 5: S kým folklorní akce obvykle navštěvuješ?

Odpovědi	Celkem žáků	Celkem v %
s rodiči	104	46
se souborem	7	3
se školou	21	9
s babičkou a dědečkem	42	19
nenavštěvují	52	23

Tab. č. 5

Graf č. 5

Otázka byla uzpůsobena tak, že děti mohly zakroužkovat více odpovědí. Podle výpovědi žáků navštěvují folklorní akce především s rodiči, a to 46% žáků, což je velice pozitivní. Vliv rodiny na dodržování různých zvyků a tradic je důležitý. Celkem 23% žáků odpovědělo, že nenavštěvuje žádné folklorní akce. Menší procento dětí, celkem 19%, navštěvuje folklorní akce s prarodiči. Z celkového počtu dětí navštěvuje 9 % z nich folklorní akce se školou a zbylé 3% se souborem.

Položka č. 6: Znáš některou píseň, která Ti připomíná Tvůj domov (obec)? Pokud ano, napiš kterou.

Odpovědi	ano	ne
Celkem žáků	40	130
Celkem žáků v %	24	76

Tab. č. 6

Graf č. 6

Z šetření vyplývá, že 76% žáků nezná žádnou píseň, která by mu připomínala jeho domov, nebo si nevzpomněli. Celkem 24% žáků odpovědělo, že nějakou píseň zná. Žáci uvedli tyto písně: Kde domov můj (18%), Ten telnický kostelíček (2%), Ta křenovská mája tenká (1%), Ta hrušecká mája tenká (1%), Story of my life (1%).

Je pozitivní, že žáci uvedli národní hymnu Kde domov můj. Oblast Brněnska je přechodnou oblastí mezi Hanou, Slováckem a Horáckem a patří k jednomu z nejvýznačnějších regionů i po stránce písňové. Myslím si, že současná mladší generace už nemá zájem o lidové písně, ale každý by měl znát alespoň nějakou píseň ze svého rodného kraje.

Položka č. 7: Znáš název dětského folklorního souboru v blízkosti Tvého domova (Brněnska)? Pokud ano, napiš, jak se jmenuje.

Odpovědi	ano	ne
Celkem žáků	29	141
Celkem žáků v %	17	83

Tab. č. 7a)

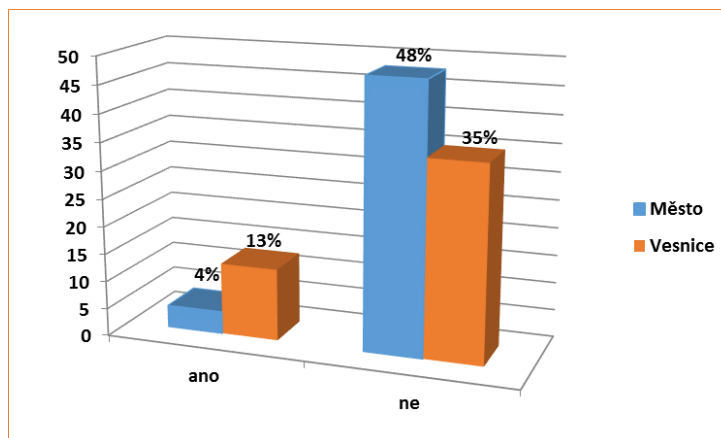
Graf č. 7a)

Z grafu je zřejmé, že většina žáků, a to 83%, nezná žádný dětský soubor v blízkosti jeho domova. Zbýlých 17% žáků odpovědělo, že zná dětské folklorní soubory, z toho 8% uvedlo folklorní soubor Křenováček z Křenovic, 3% Milešováček z Milešovic, 2% Vrčka ze Šlapanic, 2% žáků uvedla dospělý soubor Křenovák z Křenovic, dále pak Valášek z Brna (1%), Jamírek z Újezdu u Brna (1%). Jako další odpovědi žáci uvedli: divadelní soubor D.A.V.A. z Rousínova, ostatky, hody a Sokol Telnice.

Srovnání město x vesnice

Odpovědi	ano	ne
Vesnice	22 (13%)	60 (35%)
Město	7 (4%)	81 (48%)

Tab. č. 7b)

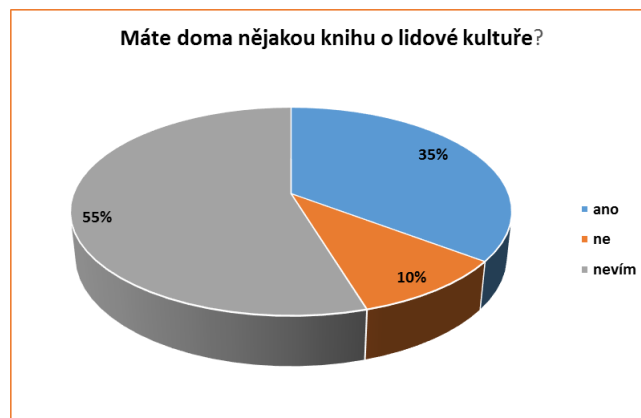

Graf č. 7b)

Položka č. 8: Máte doma nějakou knihu o lidové kultuře?

Odpovědi	ano	ne	nevím
Celkem žáků	60	17	93
Celkem žáků v %	10	35	55

Tab. č. 8

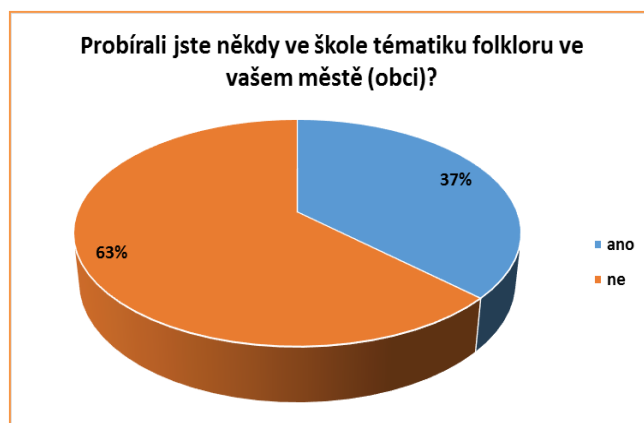
Graf č. 8

Většina žáků, a to 55%, odpověděla, že neví. Celkem 35% žáků odpovědělo, že má nějakou knihu o lidové kultuře, kde předpokládáme, že děti byly doma seznámeny s knihou. Zbýlých 10% nemá žádnou knihu o lidové kultuře.

Položka č. 9: Probírali jste někdy ve škole tematiku folkloru ve vašem městě (obci)?

Odpovědi	ano	ne
Celkem žáků	67	107
Celkem žáků v %	37	63

Tab. č. 9

Graf č. 9

Z grafu je zřejmé, že většina žáků nebyla seznámena s touto tematikou, a to 63% žáků. Zbýlých 37% odpovědělo ano. Děti by měly být seznámeny alespoň částečně v rámci učiva o regionu, co všechno zahrnují tradice a projevy folkloru, jak je dodržujeme v dnešní době a jak se dodržovaly dříve v jejich městě či vesnici.

Položka č. 10: Které tradice se dodržují u Vás doma?

Vánoce:

Odpovědi	Celkem žáků	Celkem žáků v %
Rozkrajování jablka	52	15
Štědrovečerní	47	14
Zdobení stromečku	47	14
Jiné zvyky	40	12
Pouštění lodiček	35	10
Pečení cukroví	31	9
Žádná odpověď	25	7
Rozdávání dárků	23	7
Zpívání koled	15	4
Půst	13	4
Lití vosku, olova	10	3
Házení pantoflem	8	2

Tab. č. 10a

Graf č. 10a

V této položce, která byla otevřená, jsme zjišťovali, které tradice doma dodržují v současné době. První položka se týkala tradic, které dodržují na Vánoce. Nejčastější odpověď, a to 15% žáků, bylo rozkrajování jablíčka na Štědrý den. Celkem 14% žáků odpovědělo, že dodržuje štědrovečerní večeři. Další tradicí je zdobení stromečku, a to 14% žáků. 12% žáků uvedlo jiné zvyky: návštěva hřbitova, kostele nebo kaple, vánočního jarmarku, výroba adventního věnce, dávání si šupiny pod talíř, setkání rodiny, pečení vánočky, dáváme „barborku“ do vázy, rozdáváme jídlo zvířatům a jiné. Tradici pouštění lodiček uvedlo 10% žáků. 9% žáků odpovědělo, že peče doma cukroví, 7% žáků, neodpovědělo vůbec, dalších 7% žáků uvedlo rozdávání dárků. Celkem 4% žáků odpověděla, že zpívají koledy u stromečku. Stejně procento dětí, uvedlo, že dodržuje půst po celý den, aby viděly zlaté prasátko. Lítí olova (popř. vosku) uvedly 3% žáků. Poslední tradici, házení pantoflem, dodržují 2% žáků. Postupem času se některé starodávné tradice a zvyky pomalu vytrácejí. Z grafu je zřejmé, že děti dodržují tradice a zvyky o Vánocích.

Velikonoce:

Odovědi	Celkem žáků	Celkem žáků v %
Malování vajíček	68	31
Mrskut (koledování, básničky)	64	29
Žádná odpověď	39	18
Pečení beránka, zajíčka	14	6
Pletení pomlázky, košíku	13	6
Dávání klukům vajíčka, sladkosti	8	4
Velikonoční výzdoba	6	3
Rozdávání mašli na pomlázku	5	2
Jiné zvyky	4	2

Tab. č. 10b

Graf č. 10b

Z grafu vyplývá, že děti nejvíce dodržují tradice malování vajíček (31%) a velikonoční pomlázku (mrskut), a to 29%. Celkem 18% žáků neodpovědělo vůbec na tuhle otázku. Pečení beránka či zajíčka dodržuje 6% žáků, což není mnoho. Tradice pletení pomlázky dodržuje 6% žáků. Předpokládáme, že rodiče už tuhle tradici děti neučí, raději ji koupí v obchodě. Na Velikonoční pondělí je tradicí, že dívky dávají chlapcům sladkou odměnu nebo mašli za pomlázku, přičemž 4% dívek odpověděla, že dává chlapcům malované vajíčko nebo sladkost, 2% dívek uvedla, že dává chlapcům mašli. Celkem 3% žáků uvedla velikonoční výzdobu a zbylá 2% žáků uvedla jiný zvyk.

Masopust (fašank):

Odpovědi	Celkem žáků	Celkem žáků v %
Žádná odpověď	129	74
Nejí se maso	19	11
Chodí se v různých	14	8
Jiné zvyky	7	4
Nevím	5	3

Tab. č. 10c

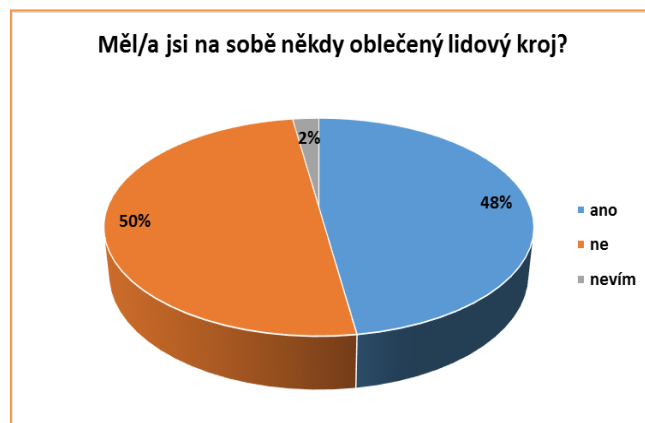
Graf č. 10c

Z grafu je zřejmé, že děti, bohužel, neví, co je to masopust, nebo nemají přehled o tradicích, které jsou s ním spojené. Celkem 74% žáků nevedla žádnou odpověď. Další nejčastější odpovědí (11%) bylo, že se na masopust nejí maso. Tradici, že lidé chodí v různých maskách, uvedlo asi 8% žáků. Děti uváděly, že i ony samy chodí v různých maskách. Celkem 4% žáků uvedlo jiné zvyky: pečeme vánočku nebo smažíme koblihy. 3% žáků neuměla na tuto otázku odpovědět.

Položka č. 11: Měl/a jsi na sobě někdy oblečený lidový kroj?

Odpovědi	ano	ne	nevím
Celkem žáků	81	85	4
Celkem žáků v %	48	50	2

Tab. č. 11

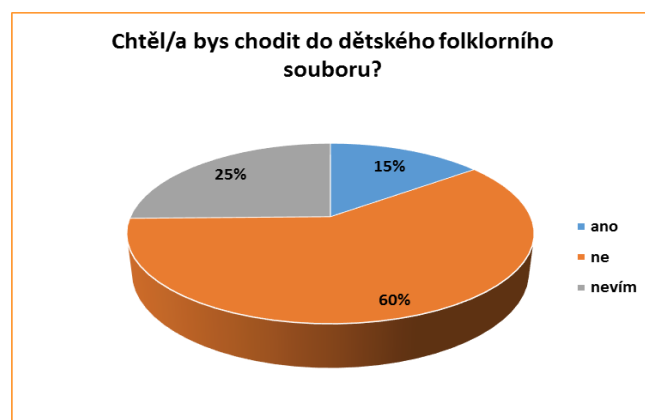
Graf č. 11

V této položce jsme zjišťovali, zda žáci měli na sobě někdy oblečený lidový kroj. Celkem 50% žáků odpovědělo, že ne a 48% žáků odpovědělo, že ano. Celkem 2% žáků odpovědělo, že neví. Z grafu je zřejmé a potěšující, že polovina žáků z města či z vesnice měla na sobě někdy oblečený lidový kroj. Předpokládáme, že se to týká těch žáků, kteří navštěvují hody nebo chodí do folklorního souboru.

Položka č. 12: Chtěl/a bys chodit do dětského folklorního souboru?

Odpovědi	ano	ne	nevím
Celkem žáků	25	102	43
Celkem žáků v %	15	60	25

Tab. č. 12a)

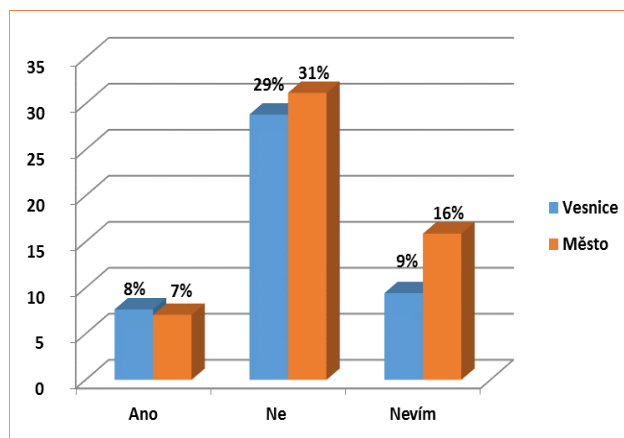
Graf č. 12a)

Z grafu vyplývá, že většina žáků, a to 60% z celkového počtu, by nechtěla chodit do dětského folklorního souboru. Z čehož můžeme usuzovat, že zájem dotazovaných žáků klesá. Celkem 25% žáků odpovědělo, že neví. Předpokládáme, že tyto děti nejsou seznámeny s činností dětského folklorního souboru, nebo neví, co si pod tímto vůbec představit. Zbylých 15% žáků odpovědělo, že by chtělo navštěvovat dětský folklorní soubor. Z celkového počtu žáků by chtělo navštěvovat dětský folklorní soubor jen 15% z nich, což můžeme považovat za negativní výsledek.

Srovnání město x vesnice

Odpovědi	ano	ne	nevím
Vesnice	13 (8%)	49 (29%)	16 (9%)
Město	12 (7%)	53 (31%)	27 (16%)

Tab. č. 12b)

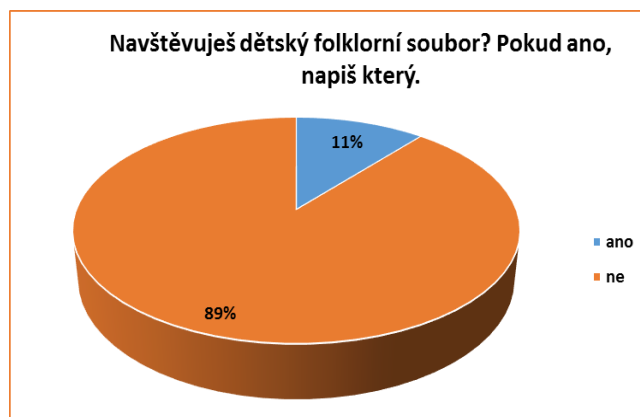

Graf. č. 12b)

Položka č. 13: Navštěvuješ dětský folklorní soubor? Pokud ano, napiš který.

Odpovědi	ano	ne
Celkem žáků	19	151
Celkem žáků v %	11	89

Tab. č. 13a)

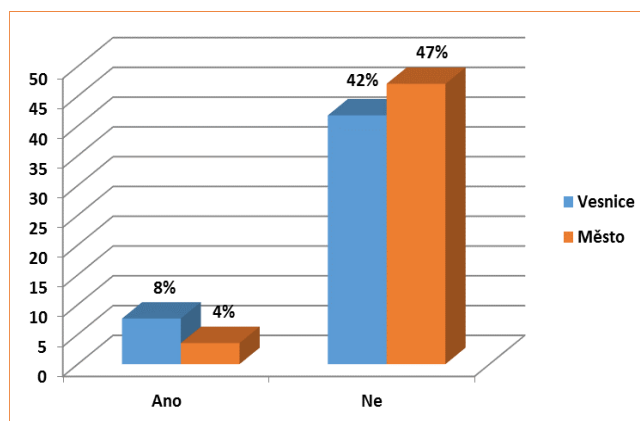
Graf č. 13a)

V této položce jsme zjišťovali, kolik žáků navštěvuje dětský folklorní soubor, popřípadě který. 89% žáků odpovědělo, že nenavštěvuje žádný dětský folklorní soubor. 11% žáků odpovědělo, že navštěvuje, z toho 3% uvedlo dětský folklorní soubor Křenováček, 2% žáků Milešováček a 2% uvedlo soubor Vrčka. Zbývá 4% žáků uvedlo, že navštěvují ostatky, maškarní ples, výtvarný kroužek nebo divadelní soubor (D.A.V.A.). Z grafu je zřejmé, že z dotazovaných dětí jen malé procento navštěvuje DFS.

Srovnání město x vesnice

Odpovědi	ano	ne
Vesnice	13 (8%)	71 (42%)
Město	6 (4%)	80 (47%)

Tab. č. 13b)

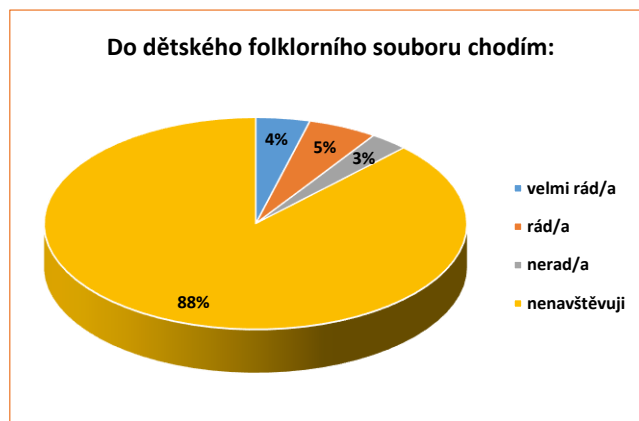

Graf č. 13b)

Položka č. 14: Do dětského folklorního souboru chodím:

Odpovědi	velmi rád/a	rád/a	nerad/a	nenavštěvuji
Celkem žáků	7	8	4	149
Celkem žáků v	4	5	3	88

Tab. č. 14a)

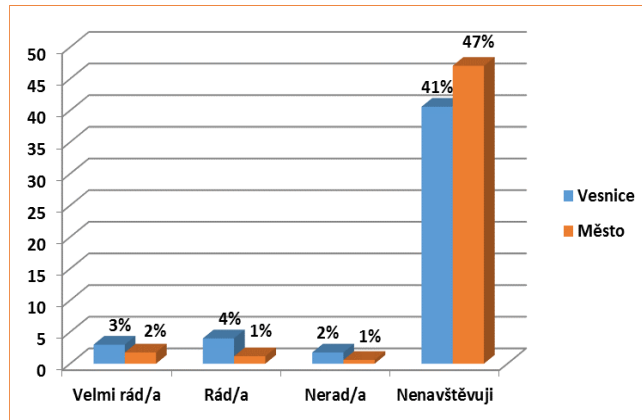
Graf č. 14b)

Poslední položka plynule navazuje na předchozí. Tato otázka se týkala především těch dětí, které navštěvuji dětský folklorní soubor. Celkem 89% žáků nenavštěvuje DFS, což se shoduje s předchozí otázkou, ve které už odpověděly. 4% žáků odpověděla, že soubor navštěvuji velmi rádi, 5% uvedlo, že ráda a 2% žáků odpověděla, že nerada.

Srovnání město x vesnice

Odpovědi	velmi rád/a	rád/a	nerad/a	nenavštěvuji
Vesnice	4 (3%)	6 (4%)	3 (2%)	69 (41%)
Město	3 (2%)	2 (1%)	1 (1%)	80 (47%)

Tab. č. 14b)

Graf č. 14b)

7 SHRNU TÍ PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Na základě šetření, budou v této kapitole ověřeny stanovené předpoklady a shrneme celkové výsledky z realizace.

Před realizací výzkumu byly stanoveny následující předpoklady:

Předpoklad 1: Žáci primární školy na Brněnsku nemají dostatečné povědomí o folkloru.

Platnost tohoto předpokladu se částečně potvrdila v první položce ankety. Žáci nejsou dostatečně seznámeni s touto tematikou, nemají mnoho informací o folkloru na Brněnsku.

Předpoklad 2: Povědomí o lidové kultuře je u žáků primární školy na vesnici větší, než u městských.

Platnost druhého předpokladu se taktéž potvrdila, neboť žáci na vesnici mají k lidové kultuře bližší vztah než městské děti.

Předpoklad 3: Žáci primární školy na Brněnsku nemají povědomí o folklorních souborech na Brněnsku.

Platnost třetího předpokladu se opět potvrdila. Většina žáků na Brněnsku nemá povědomí o dětských folklorních souborech.

Předpoklad 4: Zájem dětí o dětský folklorní soubor je větší u žáků z vesnice než u žáků, kteří žijí ve městě na Brněnsku.

Platnost posledního předpokladu se potvrdila, lišila se jen malým procentem. Zájem o dětský folklorní soubor byl u dětí z vesnice i z města vyrovnaný, lišil se o jedno procento ve prospěch vesnických žáků. Naopak nezájem o DFS převládal u městských žáků.

Na základě sestavené ankety, jsme prováděli šetření, které mělo prověřit, zda mají žáci 5. tříd z okolí Brněnska povědomí o folkloru, lidové kultuře, a jaký mají zájem o dětské folklorní soubory. Můžeme říci, že anketa potvrdila naše předpoklady. Žáci se v oblasti jako je folklor, lidové zvyky nebo folklorní soubory, všeobecně lidové tradice regionu, mnoho neorientují.

K dílčím cílům patřilo zjištění, zda by žáci měli zájem navštěvovat dětský folklorní soubor, popř. zda už nějaký dětský soubor navštěvují. Zjistili jsme, že většina žáků by neměla zájem navštěvovat dětský folklorní soubor, nebo žádný dětský soubor nenavštěvují. Potěšujícím výsledkem bylo malé procento žáků z města i z vesnice, kteří odpověděli, že by chtěli navštěvovat dětský soubor.

Myslíme si, že RVP ZV i ŠVP nevěnuje moc pozornosti folkloru. Ve škole nenajdeme konkrétní předmět, který by se zabýval folklorem.

Pojem folklor zahrnuje převážně slovesné, hudební, dramatické a taneční projevy kultury. Podle mého názoru by se žáci ve škole měli více seznamovat s projevy folkloru a vědět, co si pod tímto pojmem představit. Učitel může do každé vyučovací hodiny alespoň částečně zahrnout projevy folkloru, aby si žáci postupně vytvářeli představu a poznávali lidovou kulturu na Brněnsku a tradice s nimi spojené. Slovesné projevy folkloru učitel zahrne do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, kde může využít různá přísloví, říkadla nebo pověsti. Další vzdělávací oblastí je Umění a kultura, kam bychom mohli zařadit brněnské písně a tance. A v neposlední řadě také využití dramatické výchovy, kde můžeme uplatnit divadlo. Domníváme se, že děti jsou jen částečně seznámeny s folklorem v jejich regionu a tradice dodržují zřídka.

Na základě průzkumu, zde uvádíme možné doporučení péče o lidovou kulturu, tradice a folklor ve škole:

- Vysvětlit žákům pojem a historii folkloru – specifika regionu
- Využít folklorních projevů v různých předmětech – tělesná výchova, český jazyk, dramatická výchova, člověk a jeho světhudební výchova, taneční a pohybová výchova
- Seznámit žáky s projevy folkloru v každodenním životě (slovesný – říkadla, pověsti, hudební – lidová hudba, nástroje, dramatické – občůzky, divadlo, taneční – základní druhy lidových tanců)
- Seznámit žáky s místními soubory, které se folkloru věnují a pečují o něj
- Vytvořit týdenní projekt, který se bude věnovat projevům folkloru
- Návštěva muzeí nebo skanzenů
- Pozvat folklorní soubory, aby si žáci vytvořili představu a srovnali jiné kultury (folklor) - i zahraniční
- Založit nepovinný folklorní kroužek, jehož cílem by bylo seznámit žáky s původními písničkami a tanci okolí Brněnska. Součástí kroužku by byla nauka o brněnském lidovém kroji. Děti by se seznámily i s lidovými tradicemi, které probíhají po celý rok např. Vánoce, Velikonoce, ostatky, hody, vynášení moreny. Cílem kroužku by bylo taneční vystoupení dětí, které by prezentovaly např. na hodových slavnostech.

- Organizování různých akcí, kde se žáci aktivně budou zapojovat (Velikonoce, Vánoce, masopust, Mikuláš)

ZÁVĚR

RVP ZV poskytuje učitelům svobodnou volbu a prostor pro tvořivou práci s dětmi, proto učitel může jednoduše zahrnout projevy folkloru do výuky. Výsledky výzkumu prokázaly naše předpoklady - žáci nemají dostatečný přehled o folkloru, lidových zvycích a folklorních souborech. Žáci z vesnice mají ke kulturním tradicím bližší vztah než žáci z městského prostředí, což, dle našeho názoru, je dáno tím, že tradice na vesnice jsou více udržovány a „opečovány“. Naším záměrem bylo posoudit podle výpovědi dětí, zda znají dětské folklorní soubory v okolí Brněnska a na základě této výpovědi zjistit jejich zájem o dětské folklorní soubory. Negativní výsledek výzkumu byl, že většina žáků by neměla zájem navštěvovat dětský folklorní soubor. Naopak potěšující výsledek byl ten, že malé procento žáků z města i z vesnice odpovědělo, že by chtělo navštěvovat dětský soubor. Všeobecně můžeme říct, že žáci nemají zájem o DFS. V dnešní době nejsou žáci vedeni k dodržování tradic a zpívání písní. Je to dáno tím, že rodiče buď nemají čas si s dítětem popovídat a seznámit je s tradicemi, nebo k tomu také nebyli vedeni.

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit ucelený pohled na region Brněnsko se zaměřením na kulturní tradice tohoto regionu. Dalším cílem bylo vytvoření podkladu zároveň pro práci souborů zájmové umělecké činnosti a pro učitele, kteří by se zaměřovali na místní tradice a znovu je oživovali. Na základě průzkumu, jsme uvedli možné doporučení péče o lidovou kulturu, tradice a folklor ve škole, kterých můžeme při práci s dětmi na prvním stupni základní školy využít. Ve škole můžeme kulturní tradice regionu zařadit do vzdělávacích oblastí - český jazyk, člověk a jeho svět, hudební výchova, tělesná výchova, dramatická výchova taneční a pohybová výchova. Podíl na tradování prvků tradiční lidové kultury ve světě dětí má rodina, škola, církev, masmédiá a další vzdělávací instituce.

Když slyším první tóny dechové hudby, je mi veselo. S velkou chutí si ráda zazpívám písně, které nám zde zanechali předci. Projevy folkloru nás provází od nepaměti celým životem při různých příležitostech. Přeji si, aby děti zažívali to co já, když si mohu obléknout kroj, zazpívat si a zatančit polku nebo valčík. Mám radost, když se lidé kolem mě baví a vyjadřují svým úsměvem pocit štěstí. Folklorní činnost je přece jen specifická a v dnešní době odlišná od současných trendů, že se nikdy nebude těšit hromadnému zájmu dětí. Ale i přesto věřím, že dětské folklorní soubory si snad vždy najdou mezi dnešními dětmi své členy.

Doufám, že alespoň částečně tato práce pomůže obohatit nebo inspirovat jak práci v souborech, tak ve škole. Věřím, že povede k většímu zájmu učitelů a jejich povinnosti rozvíjet u dětí znalosti kulturních tradic.

Ve 21. století, v době, kdy světem vládou nové technologie a jiné vymoženosti, se v některých kulturách ztrácí význam lidových tradic. Proto je zapotřebí, aby děti byly vedeny tímto směrem, buď v rodině nebo jejich vyučujícím. Právě poznáváním svého kraje se děti naučí milovat svůj domov, vážit si lidí a jejich práce.

Seznam použitých zkratk

DFS – dětský folklorní soubor

FoS – Folklorní sdružení

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠVP – Školní vzdělávací program

Obr. – obrázek

č. - číslo

Seznam použitých výrazů

bulion – stáčený drátek zlatý nebo stříbrný

hody – posvícení; mladé hody – posvícení v den patrona kostela, staré nebo císařské hody – podzimní posvícení, obvykle třetí neděle v říjnu

kacabajka - ženský svrchní kabátek upjatý ke krku s dlouhými šůsky

krepinka – hadovka, prýmek vlnovitého tvaru

krézl – nabíraný límec

lastýnke – boty se svrškem z lastinu

mája – ozdobný stromek, stavěný na hody

rukávce – krátká ženská košile

rozparek – rozparek na sukni

stárek – vyvolený důvěrník svobodné chasy, pořadatel zábav

stárka – jeho partnerka

škrupka – podšití svátečních sukni z organdi

tacle – kanýrovité zakončení rukávů

vlizelín – dekorační netkaná textilie

letnice – svatodušní svátky, podle starého zvyku se do oken kolem dveří, pod střechu aj, zastrkovaly lipové, někde i březové větve na ochranu pro škodlivým silám

Materiály

kanafas – lněný, pololněný, bavlněný: s plátňovou vazbou, s hustší osnovnou přízí, pruhovaný nebo kostkovaný

pik, piket – oblíbená bavlněná složitě tkaná tkanina, vzorovaná kostkami, mřížkami, proužkami a květy

mul – průsvitná tkanina

šifón – jemnější plátno

mušelín – jemná látka s plátnovou vazbou, drobně vzorkovaná

kalmuk – látka, podobná moltonu, jenže na obou stranách česaná a na líci potištěná

kamrtuch - materiál

perkail, perkál – jemnější než kamrtuch

kašmír – měkká látka s keprovou vazbou, často potištěná orientalizujícím nebo naturalistickým vzorem

samet – tkanina z česané vlny s vlasem

damašek – hedvábná nebo vlněná tkanina, složitě tkaná

brokát – hedvábná tkanina, bohatě vzorovaná brožování

Seznam pramenů a literatury

BARTOŠ, František. *Naše děti: jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesii, zábavy, hry i práce společné: 2., rozmnožené vydání. 5. vydání.* Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. 281 s. ISBN: 80-86886-06-9

BAKEŠOVÁ, Lucie.: *Návod ku národnímu a obřadnímu tanci „Královničky“.* Praha: Em. Starý, 1889. 10 s.

BITTNEROVÁ, Dana, et al. *Folklor atomového věku.* Praha: Národní muzeum, 2011. 136 s. ISBN: 978-80-7036-315-7

BROUČEK, Stanislav; JEŘÁBEK, Richard. *Lidová kultura, národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Věcná část A – N.* Praha: Mladá Fronta, 2007. 634 s. ISBN 978-80-204-1712-1.

HRABALOVÁ, Olga. *Na bučovském poli.* Vyškov: Okresní kulturní středisko Vyškov, 1990. 237 s. ISBN: 7254-90

CHRÁSKA, Miroslav. *Základy kvantitativního výzkumu.* Praha: Grada, 2077. 265 s. ISBN: 978-80-247-1369-4

JANČÁŘ, Josef s kolektivem. *Vlastivěda moravská – Lidová kultura na Moravě.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2000. 373 s. ISBN: 80-7275-005-4

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Aj v tom Tróbsku zvonijó.* Troubsko: Obecní úřad, 1994. 31 s.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Písňový materiál s popisy tanců.* Brno: Státní ústav pro lidovou píseň. 1954.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Dětský folklór a práce v dětském folklórním kroužku. Metodický materiál pro vedoucí dětských folklórních souborů.* Brno: Krajský dům pionýrů a mládeže, 1982. 21 s.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Lidový tanec na Brněnsku v zrcadle dobových dokumentů*. Brno: Kulturní a informační centrum města Brna, 1992. 23 s.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Za našó rajó...Dětské hry a říkadla z Brna*. Brno: Městské kulturní středisko S.K. Neumanna, 1982. 40 s.

LINHART, Jiří a kol. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2004. 412 s.
ISBN: 80-85843-61-7

LINHART, Jiří, PETRUSEK, Miloslav, *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.
747 s. ISBN: 80-7184-164-1

LUDVÍKOVÁ, Miroslava. *Kroj brněnského venkova*. Brno: Středisko kultury Brněnska, 1990.
138 s.

LUDVÍKOVÁ, Miroslava. *Moravské lidové kroje*. Praha: Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti, 1969.

NELEŠOVSKÁ, Alena; SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 254 s. ISBN 80-244-1236-5.

ONDRUŠOVÁ, Vlasta, UHLÍKOVÁ, Lucie. *Tradiční lidová kultura a výchova. Na pomoc dětským folklorním souborům a muzikám (1)*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006. 79 s.
ISBN: 80-86156-87-7.

PRŮCHA, Jan: *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2009. 486 s. ISBN 978-80-262-0456-5

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2009. 271 s.
ISBN 978-80-7367-567-7

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2013.

SCHAUEROVÁ, Alena a kolektiv. *Ke kořenům domova. Tradice lidové kultury-rodina-škola-folklorní soubor*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1999. 110 s. ISBN: 80-86156-28-1

SIROVÁTKA, Oldřich. *Folklór a folkloristika*. Bratislava: Smena SÚV SZM, 1982.
ISBN:73 – 107 – 82

SIROVÁTKA, Oldřich a kolektiv. *Město pod Špilberkem. O lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně a okolí*. Brno: SNIP & Co ve spolupráci s Ústavem pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky v nakladatelství Doplněk, 1993. 243 s. ISBN: 1081-021-1993

TONCROVÁ, Marta. *Zpěvník lidových písní z Brna*. Brno: Doplněk, 2001. 222 s.
ISBN: 8085765519

UHLÍKOVÁ, Lucie. *Hudební a taneční folklor v ediční praxi*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2011. 286 s. ISBN: 978-80-87112-57-1

UHLÍKOVÁ, Lucie, et al.. *Kultura – společnost – tradice I*. Praha Národní ústav AV ČR , 2005. 221 s. ISBN: 80-85010-71-2

KRONIKA Újezd u Brna, 2002

Internetové zdroje

Brněnsko. *Folklor a lidová kultura na Moravě*. [online]. 16.07.2002 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/regiony/brnensko.php>

Brněnský Valášek. [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://www.brnenskyvalasek.cz/>

České – tradice. *Postní doba*. [online]. 25.1. 1994 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.ceske-tradice.cz/tradice/jaro/postni-doba/5.-nedele-postni>

Dětský folklorní soubor Křenováček. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://krenovacek.webnode.cz/>

Encyklopedia Britannica. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/212114/folk-dance/276724/Johann-Gottfried-von-Herder-and-the-idea-of-the-folk#ref993463>

Folklorní sdružení ČR. *Etnografické regiony ČR*. [online]. 20.07.1998 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://archiv.fos.cz/tema/tema.phtml?id=766>

Folklorní soubor Brno. *Jánošíček* [online]. 27. 09. 2011 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://www.janosicek.eu/cs/historie-souboru/>

Jamírek [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://www.folklornisdruzeni.cz/jamirek>

Komínáček [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.kominacek.cz/>

Mapy. *Užitečné mapy ČR*. [online]. 23.11.2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://interval.cz/clanky/uzitecne-mapy-ceske-republiky>

Metodický portál RVP. *Velikonoční říkadla*. [online]. 01.01. 2012 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Kabinet/Ucebni_texty/%C5%98%C3%ADkanky/Velikono%C4%8Dn%C3%AD_%C5%99%C3%ADkadla?highlight=hry+na+d%C4%9Bsk%C3%BD+den#Vyn.c3.a1.c5.a1en.c3.ad_Mo.c5.99eny

Milešováček [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://milesovacek.webnode.cz/o-nas/>

Pištlákův dětský soubor písní a tanců Brno [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <http://pistelaci.wz.cz/>

Relíček [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: http://www.relicek.cz/O_souboru.html

Základní škola Hodonín. *Folklorní kroužek Očovánek* [online]. 3.2.2014 [cit. 2015-1-13].

Dostupné z: <http://www.zsocov.cz/ocovaneek/item/texty>

Troubské královničky. *Národopisný soubor Podskalák* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z:

<http://www.podskalak.cz/kralovnicky.php>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Říkadla z Komína

Příloha č. 2: Říkadla z Líšně

Příloha č. 3: Dětské hádanky

Příloha č. 4: Lidové písně

Příloha č. 5: Říkadla – vynášení Moreny

Příloha č. 6: Písně a choreografie k tancům

Příloha č. 7: Anketa pro žáky 5. tříd ZŠ

Příloha č. 8: Anketa – odpovědi žáků

Příloha č. 1 Říkadla z Komína

Rozpočítavadla

Jeden dva – to jsem já,
jeden tři – to si ty,
jeden čtyři – vylez z díry,
jeden pět – trhal květ,
jeden šest – ten měl čest,
jeden sedm – vyšel před dům,
jeden osm – ten měl rozum,
jeden devět – ten byl medvěd
A to jsi ty!

Stojí ryba u potoka,
říkají jí rak,
na koho to slovo pande,
necháme ho tak.

Říkadla s motivy z přírody

Běžel zajíc přes oboru,
roztrhl si zadní nohu.
veverka se posmívala,
liška mu ji zašívala,
co se te máš posmívati,
dež já nemám drobka gati.

Říkadla výroční (velikonoční)

Kázal kadlec i kadlička,
abys dala dvě vajíčka,
jedno bílý, dvě červený,
šak slepička, snese jiný

na peci v kotko
na zeleným prótko,
slepička se popelí,
vajíčko se kotolí.

Cvičení řeči, jazykolamy, rychlá řeč

Na Veverí devět věží, kdo nevěří, ať tam běží.

Šla Prokopka pro Prokopa, skoč, Prokope, přes píkope dům. (pětkrát)

Vlky, plky. (dvacetkrát)

Popěvky k dětskému zvykosloví

Smrtonoško má milá, kdes tak dlóho bévala?

Bévala sem o stodynke, právala sem dvoje plinke.

Čím ses je utírala?

Čevenéma vécamo a bíléma koláčama.

Jede Petr s vínem,

Abychme se napili, nové léto chválili.

A ty žabovřeské žáby pod mostem krkají,

To komínští pání na vrchu spávají.

Příloha č. 2 Říkadla z Líšně

Rozpočítavadla

Bim, bum, bam
Podte, děti, dum,
Mama vaří máčko,
Pojďte na lízačko.

Buce, buce na vrata
Voenil se pantáta,
Vzal si ženu maličkó.
Poklókl jo paličkó.

Posměšky na jména a vlastnosti

Jakobe,
Vobrat gatě narobe
A čepico na líc
Bode z tebe zajíc!

Janko, Janko!
Cos to, Janko, hodělal?
Zavezem ti na kopeček.
Kopíme ti bubíneček.

Příloha č. 3 Dětské hádanky

Přišel k nám paniček, měl červený fráček,
Když jsme ho slíkali, nad ním jsme plakali
(Cibule)

Letí pán přes boří, sám sobě hovoří,
Má krátké nožičky, černé nohavičky.
(Čmelák)

Malý domeček, plný koleček.
(Hodiny)

Má to klobouček, jednu nožičku,
Pěkně si sedí v mechu v lesíčku.
(Hřib)

Leze, leze po železe, nedá si pokoje, až tam vleze.
(Klíč)

Máme proroka od roka do roka,
jíst mu nedáváme, každý den mu ruky podáváme.
(Klika u dveří)

Chodí pod korunou – král není,
Nosí ostruhy – rytíř není,
Má šavli - husar není,
K ránu budívá – ponocný není.
(Kohout)

Sedí pana v komoře a vlasy má na dvoře.
(Mrkev)

Přišel k nám bílý vůl, zalehl nám celý dvůr.
(Sníh)
Čtyři nohy, čtyři rohy to má, nechodí to, ani netrká.
(Stůl)

Hádanky žertovné

Hádej, hádej hadaču, jak je našemu tragaču?

Našemu tragaču je tragač – bude z tebe dobrý hadač.

Hádejte, hadači, jak je naší Kači?

Hádej, Janku, za groš baňku, co jsem z ani dal?

Šel bratr se sestrou a muž se ženou. Dostali tři jabka a podělili se tak, že každá osoba dostala po jabku. (Byl bratr, sestra a sestřin muž)

Dva otcové a dva synové ulovili tři zajíce a každému se dostalo po jednom. (Děd – otec – syn)

Můj otec a má matka měli dítě, a to dítě není můj bratr, ani má sestra. Kdo je to? (Já)

Starý se narodí a mladý umře. (Posvícení – za týden hodky)

Příloha č.4 Lidové písně - Písňe k výročním obyčejům

VZÁCNÝ PANE HOSPODÁŘI

z Brněnska

Vzácný pa - ne hos - po - dá - ři, při - chá - zi - me k vám,
na ko - le - du pro pe - ní - ze, ne - mít za zly nám!

V kapci se po - šamrej - te, ko - le - dy nám z ní dej - te, já vám zazpí - vám.

2. Narodil se nám Ježíšek
v městě Betlémě,
a tam leží pacholátko
na kósku seně,
zima trápí, otec, máti
kolíbají, zahřívají,
nepřestávají.
3. Kolíbečka s jesličkama
je polámaná,
peřinečka kartónová
je roztrhaná,
dé patáček, hospodáři,
ať nám to spravi stolaři
pro dítě malý.
4. Co mně dáte, za to kópm
móky trošičku,
budu vařit Ježíškovi
dobró kašičku,
hrozinku mu do ní dám,
cukrem mu ju posypám,
hubičku mu dám.

Né-só vě - čí ra-do-ván ke, ja-ko na vá - noč-ní svát-

ke: vo-ří-ške a ja-blí-čka da-jó na-ši ma - mi - čka,
a ze-le-né strome-ček u-stro-ji-jó ta - tí - ček.

Ma-lu-va-ný je-sli-čke ho-vi-dí-me, se-stři-čke! (Z Líšně.)

Vondrá-ši, Ma-tó-ši, víš-li, co se sta-lo? ej, ej, ej, ej,
V Be-tlé-mě na se-ně na-ro-dil se ná-hlo,

v Be-tlé-mě, ej, ej, ej, ej, na se-ně. Vem do-de, pře-bí-raj

a do Be - tlé - ma hy - baj!

Dež k Betlémo přindeš, a až já brymzo spravím,
poklonu vzdé králi, že je také naščivím,
a potom mu zahré doneso pár vajec
na té staré gajdy, a brymze plné hrnec. (Z Líšně.)

117. SMRTNÁ NEDĚLA

Smr - tná ne-dě-la, kdes klíče po-dě-la ?

a - by se nám krá-lo-věn-ka i s králi-čkem spá-sla.
 ne-mo - hli ju po-sta-vi-ti,
 mu-se - li ju po-de-při-ti pro sa-mé - ho krá-la.
 U stu-dy - nky, u ru-bi - nky no - hy, ru-ce my-la.

sám, sám, pán bůh sám a-by se nám tá hu-bě-nka spásla.
 jec, jec, bez va-jec ?
 lí, lí, o- bi- lí.

*Smrtná neděla,
 kdes klíče poděla?
 Dala sem jich, dala
 svatému Jiří.
 Svatý Jiří stává,
 zem otvírává,
 aby tráva růstla,
 tráva zelená,
 fíjala, růže,
 kdo nám spomůže?
 Spomůže nám svatý Ján,
 naposledy pán bůh sám,
 sám, sám, pán bůh sám.*

*Petr jede z Říma,
 veze flašu vína,
 abychme se napili,
 pána boha chválili,
 všechno nevypili
 a veselí byli.*

*Šla matička z lóčky,
 nesla misku móčky,
 zdálo se jí maličko,
 přidejte nám vajičko,
 nebo žičku másla,
 aby se nám králověnka
 i s králíčkem spásla.*

19. - 21. Tři lidové písně z Troubska.

AJ TA TROUBSKÁ VĚŽA

♩ = 60 Troubsko

Zpěv

Zobcová
pělna
(sopr.)

Housle

Triangl

1. *Aj, ta troubská věža namálo vyso-kú,*

2. *přeletě-la přes ňu husička divo-ká, přeletě-la přes ňu husička di-vo-kú.*

The musical score is written for four parts: voice (Zpěv), soprano (Zobcová pělna), guitar (Housle), and triangle (Triangl). The tempo is marked as quarter note = 60. The key signature has one flat (B-flat). The score is divided into two systems. The first system contains the first two lines of music, with the vocal line starting with a fermata and then singing the first line of the song. The second system contains the next two lines of music, with the vocal line starting with a fermata and then singing the second line of the song. The guitar and triangle parts provide accompaniment throughout.

2. *Přeletělu přes ňu jenom jednou v roce,*
[*vypila vodětku všecku na potoce*]
3. *Vodětku vypila, kalisko nechala,*
[*to pro tebe, milé, že sem s tebou stála*]

Attacca !

Příloha č. 5 Říkadla – vynášení Moreny

Smrtná neděla, kdes klíče dala?

Dala jsem je, dala Květné neděli.

Květná neděla, kdes klíče dala?

Dala jsem je, dala Květným pondělkům.

Květný pondělku, kdes klíče poděl?

Poděl jsem je, poděl Zeleným čtvrtkům.

Zelený čtvrtku, kdes klíče poděl?

Poděl jsem je, poděl svatému Jiří.

Svatý Jiří vstal, zemi odmykal,

aby rostla tráva, tráva zelená

a z ní vykvetla bílá leluja,

hej nám hej, bílá leluja.

Neseme Mořenu na vrchu červenú

na spodku zelenú

pěknú, pěknú, pěkně přestrojenú.

Smrt, smrt ukrutná,

kyselica nechutná.

Kyselicu sníme

a smrt utopíme.

Smrt chodí po vsi
má velký fousy
už nemůže choditi
musíme ji nositi
od města k městu
nesem nevěstu
jestli nám nic nedáte
tak si ji tu necháte!

Smrt nesem ze vsi,
nové líto do vsi,
nové líto líbezné,
obilíčko zelené.

Příloha č. 6 Písň k tancům

Písň *Za tó našó stodolenkó k tanci cófavá (obihavá), choreografie tance*

ZA TÓ NAŠÓ STODOLENKÓ

Tanec zvaný OBIHAVÁ

Haná - Tovačovsko

1. Za tó našó stodolenkó husy se peró, husy se peró, husy se peró.
Vem, Janičku, vem flintičku, zabi nekeró, zabi nekeró, zabi nekeró.
2. Já ty husy nezabiju, já je dobře znám, já je dobře znám, já je dobře znám.
To só husky moji Zusky, co k ni chodivám, co k ni chodivám, co k ni chodivám.
3. Dybych já ji jednu zabil, hněvala by se, hněvala by se, hněvala by se.
A kdybych tam potom přišel, vadila by se, vadila by se, vadila by se.

Popis tance

Dvojice v kruhu, CH levým, D pravým bokem do středu (obr.1).

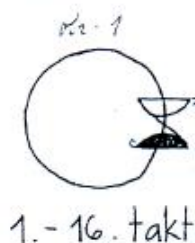
Podají si pravé ruce, paže napjaty ve výši pasu, levé ruce v bok (pěstička!).

1.-8. takt: 16 poklusových krůčků CH dopředu, D dozadu, oba P nohou. V taktu dva krůčky (hudba dost rychlá, klus důstojný, volný, nohy se nezvedají, tančí se úplně při zemi, zlehka, usměvavě)

9.-16. takt = 1.-8. takt, ale CH couvá, D běží vpřed po obvodu kruhu.

Dohra = 17.-24. takt: CH si rychle klekne na P koleno, obě ruce v bok (pěstičky). D obíhá 16ti klusovými krůčky chlapce tak, že první krok provede P nohou dovnitř, začne obíhat tedy chlapce po jeho P straně. D má rovněž obě ruce v bok (pěstičky). 16kroků si MUSÍ rozdělit tak jako jsou čtvrti na hodinách - 4 kroky = jedna čtvrt, 4 kroky do půlky (je za CH), 4 kroky do 3/4 kruhu, který běží a posledními čtyřmi kroky se dostane na své původní místo (obr.2).

Dohra se opakuje: D tam, kam doběhla, klekne na P koleno a stejným způsobem ji obíhá CH. Zase vyběhne P nohou vlevo od děvčete, tedy po její pravé straně (obr.3). D rychle vstane na druhou dobu posledního taktu dohry, tanečníci si podají P ruce a tančí se od začátku.

Běh
3. roč.

Píseň Když jsem do Prahy, Šel zahradník do zahrady k tanci zahradnická

Když jsem jel do Prahy

Když jsem jel do Prahy pro hrách, pro hrách,

Skapal ně na cestě valach, valach.

Kdybych mu byl dával oves, oves,

Byl by ně valášek dovez, dovez.

Ale že dostával tatar, tatar,

Proto ně valášek skapal, skapal.

Varianta: Ale že dostával žito, žito,

Ted' je ně valáška líto, líto.

Šel zahradník do zahrady

Šel zahradník do zahrady /:s motikou:/,

Vykopal tam rozmarýnu /:velikou:/.

Nebyla to rozmarýna, /:byl to křen:/,

Vyhodil ho zahradníček /:z okna ven:/

Písň - Ta komínská mája tenká, Muzikanti to není tak

- 30 -

TANCE Z BRNĚNSKA.

(Zapsala Zdenka Jelínková. Nápěvy a texty Jar. Gelnar a Věra Nováková.)
Z archivu Státního ústavu pro lidovou píseň s jeho souborem.

1. *chodí se v had
v bahu z vody*
K o l o . . . Komín.

Ta komínská mája tenká ta komínská mája tenká, aj viděl
sem ju, aj viděl sem juže Špínberka.

- 2) Viděl sem ju zelená se, viděl sem ju zelená se,
/:na ní šáteček, na ní šáteček, červená se./
- 3) Kdybych věděl kde zahynu:/
/:Aj zapálil bych, aj zapálil tu dětinu:/
- 4) Zapálil bych ode dvora,:/
/:aby má milé, aby má mile nezhořela.:/
- 5) Zapálil bych zadní konec,:/
/:aby vyhořela, aby vyhořela celá obec.:/

2. *eval*

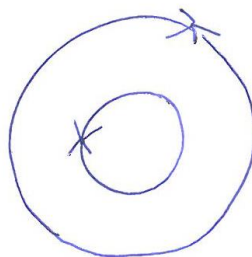
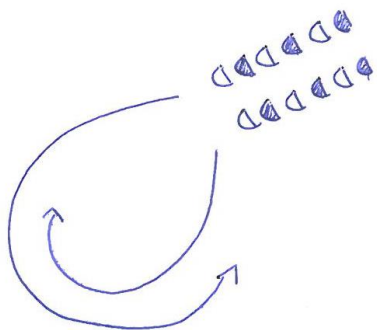
Muzikanti to není tak, vy musíte lepší foukat, jak vy foukat nebudete
nic nedostanete. Ref.: Džina, džina, džina, džina, džina, džina
rána, až do rána.

- 2) Muzikanti počnou hrát, odhoupal se do vybírati,
každý se za, pro svo milé, a já smutná zbydo. Džina ...
- 3) Něžajte se srimě na uměšak móm doma ešťe jedne,
" " " Šak móm doma jinačí.
- 4) Střevíce mám bez kramflíků, přece držím na muziku,
" " " , přece držím na muziku.
Džina
- 5) Košili mám bez rukávů, přece držím na parádu,
" " " , přece držím na parádu.
Džina

Choreografie k písni *Ta křenovská mája tenká*

KŘENOVSKÝ KOLA A REJE

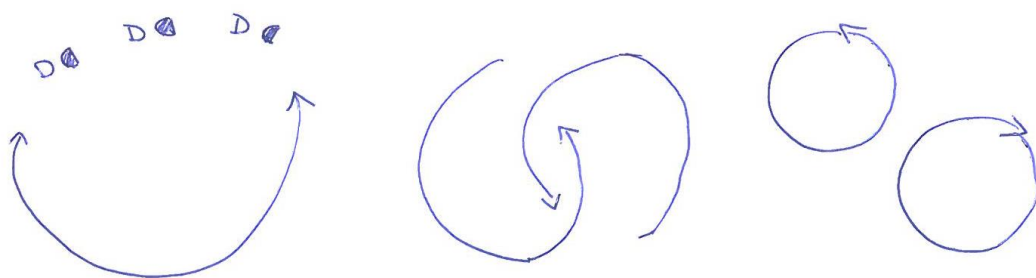
- ① Tanečníci ve 2 zástupech nastupují volným krokem se zpěvu „Ta křenovská mája tenká“ bez hudby
Vytvoří 2 soustředné kruhy, které se protisměrně otáčejí.
Na každou sloku změní směr

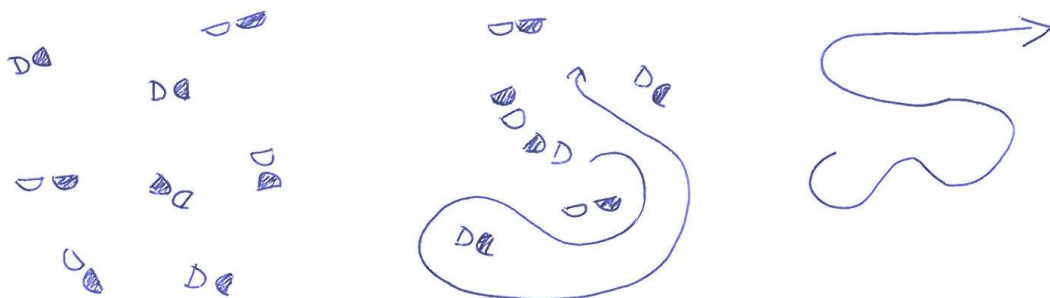
Choreografie k písni *Muzikanti to není tak*

③ „Muzikanti to není tak“ běhovým krokem přúplet po kruhu. V kole se postaví dvojice proti sobě a za pravé ruce začnou přúplet. Obejdou kruh zpět ke svému partnerovi a sloku dokončí v zátočkách za lokty.

V další sloce se kruh rozpúlí a dvěma hedy se vyvede do 2 kruhů. V pólce sloky se tanečníci překrytnou v kruzích čelem do kruhu v držení křížem za zády a dokončí sloku překračováním bokem vpravo. V této sloce se přídá hudba

Dál se nezpívá, už jen hudba. Kruhy se rozpúdnou do párů, které rozvíří po ploše a v různých otáčkách zaplní plochu - otáčky za ruce, za lokty, křížem za zády. Jedno z dvojic v další sloce začne ostatní sbírat do hada, všichni se zapojí a běhovým krokem odejdou

Příloha č.7 Anketa pro žáky 5. tříd 1. stupně ZŠ

Ahoj,

jmenuji se Hana Střítecká a jsem studentkou 4. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ v Olomouci.

Pocházím z malé vesnice nedaleko Brna, která patří do folklorního regionu širšího Brněnska. I pro tento region je typické nářečí, lidový kroj a mnoho dalších zvyků. Chtěla bych Tě poprosit o vyplnění ankety, která je zaměřena na lidové tradice Brněnska. Anketa je anonymní a není na známky.

Prosím o zakroužkování zvolené odpovědi.

Děkuji za vyplnění, Hana Střítecká.

Chlapec nebo dívka: (Zatrhni)

- a) dívka
- b) chlapec

1) Co se Ti vybaví, když se řekne slovo „folklor“? (Napiš)

2) Kde ses poprvé setkal/a s folklorem? (Můžeš označit více odpovědí)

- a) ve škole
- b) doma
- c) na internetu
- d) v dětském folklorním souboru
- e) nevím
- f) nesetkal/a jsem se

3) Které folklorní akce navštěvuješ? (Můžeš označit více odpovědí)

- a) hody
- b) řemeslné jarmarky, trhy
- c) prohlídky zaměřené na zvyky a tradice konané na hradech a zámcích (např. Velikonoční prohlídky, Vánoční prohlídky, výstavy)

- d) folklorní festivaly
- e) nenavštěvuji

4) S kým folklorní akce obvykle navštěvuješ? (Můžeš označit více odpovědí)

- a) s rodiči
- b) se souborem
- c) se školou
- d) s babičkou a dědečkem
- e) nenavštěvuji

5) Znáš některou píseň, která Ti připomíná Tvůj domov (obec)? Pokud ano, napiš kterou.

- a) ano

.....

- b) ne

6) Znáš název dětského folklorního souboru v blízkosti Tvého domova (Brněnska)? Pokud ano, napiš, jak se jmenuje.

- a) ano

.....

- b) ne

7) Máte doma nějakou knihu o lidové kultuře?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

8) Probírali jste někdy ve škole tematiku folkloru ve vašem městě (obci)?

- a) ano
- b) ne

9) Které tradice se dodržují u Vás doma?

a) O Vánocích:

b) O masopustu (fašanku):

c) O Velikonocích:

10) Měl/a jsi na sobě někdy oblečený lidový kroj?

a) ano

b) ne

c) nevím

11) Chtěl/a bys chodit do dětského folklorního souboru?

a) ano

b) ne

c) nevím

12) Navštěvuješ dětský folklorní soubor? Pokud ano, napiš který.

a) ano

.....

b) ne

13) Do dětského folklorního souboru chodím:

a) velmi rád/a

b) rád/a

c) nerad/a

d) nenavštěvuji

Příloha č. 8 Anketa - odpovědi žáků

Jsi chlapec nebo dívka? (Zatrhni)

- a) dívka
 - b) chlapec
-

1) Co se Ti vybaví, když se řekne slovo „folklór“? (Napiš)

nevím, ...

2) Kde ses poprvé setkal/a s folklórem? (Můžeš označit více odpovědí)

- a) ve škole
- b) doma
- c) na internetu
- d) v dětském folklórním souboru
- e) nevím
- f) nesetkal/a jsem se

3) Které folklórní akce navštěvuješ? (Můžeš označit více odpovědí)

- a) hody
- b) řemeslné jarmarky, trhy

- c) prohlídky zaměřené na zvyky a tradice konané na hradech a zámcích (např. Velikonoční prohlídky, Vánoční prohlídky, výstavy)
- d) folklórní festivaly
- e) nenavštěvuji
- 4) S kým folklórní akce obvykle navštěvuješ? (Můžeš označit více odpovědí)
- a) s rodiči
- b) se souborem
- c) se školou
- d) s babičkou a dědečkem
- e) nenavštěvuji
- 5) Znáš některou píseň, která Ti připomíná Tvůj domov (obec)? Pokud ano, napiš kterou.
- a) ano *Ke domov můj*
- b) ne
- 6) Znáš název dětského folklórního souboru v blízkosti Tvého domova (Brněnska)? Pokud ano, napiš, jak se jmenuje.
- a) ano *Hvězdičkáři*
- b) ne
- 7) Máte doma nějakou knihu o lidové kultuře?
- a) ano
- b) ne
- c) nevím
- 8) Probírali jste někdy ve škole tematiku folklóru ve vašem městě (obci)?
- a) ano
- b) ne

9) Které tradice se dodržují u Vás doma?

a) O vánocích:

dárky rozbalovat až po jěle.

b) O masopustu (fašanku):

c) O velikonocích:

barvení vajček

10) Měl/a jsi na sobě někdy oblečený lidový kroj?

a) ano

b) ne

c) nevím

11) Chtěl/a bys chodit do dětského folklórního souboru?

a) ano

b) ne

c) nevím

12) Navštěvuješ dětský folklórní soubor? Pokud ano, napiš který.

a) ano

Nimovíček

b) ne

13) Do dětského folklórního souboru chodím:

a) velmi rád/a

b) rád/a

c) nerad/a

d) nenavštěvuji

a) dívka

b) chlapec

1) Co se Ti vybaví, když se řekne slovo „folklor“? (Napiš)

rych, rychlost

2) Kde ses poprvé setkal/a s folklórem? (Můžeš označit více odpovědí)

a) ve škole

b) doma

c) na internetu

d) v dětském folklórním souboru

e) nevím

f) nesetkal/a jsem se

3) Které folklórní akce navštěvuješ? (Můžeš označit více odpovědí)

a) hody

b) řemeslné jarmarky, trhy

- c) prohlídky zaměřené na zvyky a tradice konané na hradech a zámcích (např. Velikonoční prohlídky, Vánoční prohlídky, výstavy)
- d) folklórní festivaly
- e) nenavštěvuji
- 4) S kým folklórní akce obvykle navštěvuješ? (Můžeš označit více odpovědí)
- a) s rodiči
- b) se souborem
- c) se školou
- d) s babičkou a dědečkem
- e) nenavštěvuji
- 5) Znáš některou píseň, která Ti připomíná Tvůj domov (obec)? Pokud ano, napiš kterou.
- a) ano
-
- b) ne
- 6) Znáš název dětského folklórního souboru v blízkosti Tvého domova (Brněnska)? Pokud ano, napiš, jak se jmenuje.
- a) ano
-
- b) ne
- 7) Máte doma nějakou knihu o lidové kultuře?
- a) ano
- b) ne
- c) nevím
- 8) Probírali jste někdy ve škole tematiku folklóru ve vašem městě (obci)?
- a) ano
- b) ne

9) Které tradice se dodržují u Vás doma?

a) O vánocích: pečeme cukroví, zdobíme štrouchněk, zdobíme dům

b) O masopustu (fašanku): nevím

c) O velikonocích: píšeme básničky, chodíme od domu k domu na kadečku, zdobíme dům

10) Měl/a jsi na sobě někdy oblečený lidový kroj?

a) ano

b) ne

c) nevím

11) Chtěl/a bys chodit do dětského folklórního souboru?

a) ano

b) ne

c) nevím

12) Navštěvuješ dětský folklórní soubor? Pokud ano, napiš který.

a) ano

.....
 b) ne

13) Do dětského folklórního souboru chodím:

a) velmi rád/a

b) rád/a

c) nerád/a

d) nenavštěvuji

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Hana Střítecká
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Kulturní tradice regionu a jejich využití v primární škole
Název práce v angličtině:	Cultural traditions of the region and their use in primary school
Anotace práce:	Diplomová práce je určena učitelům 1. stupně ZŠ a žákům v regionu Brněnsko. Teoretická část stručně charakterizuje národopisnou oblast region Brněnsko, empirická část zpracovává šetření, které bylo realizováno za účelem zjištění poznatků a zájmu žáků o folklor a dětské folklorní soubory v tomto regionu.
Klíčová slova:	Region Brněnsko, tradiční lidová kultura na Brněnsku, dětský folklor, dětský folklorní soubor, kulturní tradice a zvyky, lidové písně a tance.
Anotace práce v angličtině:	This thesis is appointed teachers and pupils of the 1. grade of primary schools of Brněnsko region. The theoretical section briefly describes ethnographic field Brněnsko region, empirical processes of inquiry, which was carried out to determine the knowledge and interest of pupils on the theme of the folklore and children's folklore ensemble in this region.

Klíčová slova v angličtině:	Brněnsko region, traditional folk culture in the Brno, children's folklore, children's folklore ensemble, cultural traditions and customs, folk songs and dances.
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Říkadla z Komína</p> <p>Příloha č. 2: Říkadla z Líšně</p> <p>Příloha č. 3: Dětské hádanky</p> <p>Příloha č. 4: Lidové písně</p> <p>Příloha č. 5: Říkadla – vynášení Moreny</p> <p>Příloha č. 6: Písně a choreografie k tancům</p> <p>Příloha č. 7: Anketa pro žáky 5. tříd ZŠ</p> <p>Příloha č. 8: Anketa – odpovědi žáků</p>
Rozsah práce:	71
Jazyk práce:	český